

AZ ÚT

Folyóirat a lelkipásztori és nevelői munka számára

XXI. ÉVFOLYAM

1939 2. SZÁM.

TARTALOM I

- A választott sereg sorsa. (N. A.)
Prédikációvázlatok (Nagy Zoltán.)
Hogyan készíték elő konfirmációra?
(Dósa Dániel.)
A konfirmáció előkészítés nehézségei.
(Biró Mózes)
A konfirmáció után. (Molnár Károly.)
A német protestántizmus helyzete
1938 ban. (Biró Sándor.)
Id. Nagy Domokos esperes kutyfalvi
lelkipásztor élete. (Dr. Illés Géza.)
Irodalom. Dr. Czeglédy Sándor: A prédikáció gyülekezetszerűsége. (László D.)

SZERKESZTIK ÉS KIADJÁK:
DR. IMRE LAJOS, DR. TAVASZY SÁNDOR

Felelős szerkesztő: DR. IMRE LAJOS

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Ciuj, Calea Marechal Foch 38. Ref.Theologia

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 120 Lei

Egyes szám ára 12 Lei

Inregistrat la Tribunalul sub N-rul 1507/1938, la N-rul curent 26. szám alatt be-
jegyezve a cluj Törvényshéknél.

Az Ifjú Erdély könyvujdonságai:

Leszakíthatós bibliai tömbnaptár

az 1939. évre. — A minden napra igemagyarázatot, imádságot és éneket tartalmazó tömbnaptár falra akasztható, vagy íróasztalra állítható, művészi kivitelű kemény hátlappal. — Ára 48 lej.
Hátlap nélkül a tömb ára 35 Lei.

NAGY ÖDÖN:

Téli néphagyományaink

Téli népszokásaink ismertetése, teljes bellehemes játékkal, illusztrációkkal stb. Ára 10 Lei.

Fülöp Ferenc:

Krisztus Királyságáért

című, Kuyper Ábrahámról szóló életrajza.

Az aktuális kérdésekkel (iskolaharc, állam és egyház viszonya stb.) tele könyvre felhívjuk olvasóink figyelmét. Ára 20 lej.

A mi dalaink

III. bővített kiadása 155 válogatott népdallal, ötoldalas bevezetéssel, dallammutatóval. A népdalok összedíltását a magyar népi zene legkiválóbbjai végezték. A tetemesen kibővített és átalakított könyvecske ára 15 Lei.

Vasárnapi iskolai csillagos könyv

az 1939. évre. Ára 2 Lei.

URAY SÁNDOR:

Édesanyám imakönyve

A kislaku, szép kiállítású tartalmas imakönyv ára 10 Lei.

Kaphatók az „Ifjú Erdély” kiadóhivatalában.

Ő hordoz minket.

És. 46:3—7.

A bűnös maradék Istennek drága. Ez a maradék *akkor* Izrael háza, ma az egyház, a gyülekezet, mely ugyancsak bűnös pásztorra van bízva. Ez a kis sereg azért maradt meg, mert Isten hordozta és hordozza azt kebelén. Ő úgy is jelenik meg e világban, mint pásztor, aki az elvesztettet keresi és a leggyengébbet őlében tartja. A bűnös szív alatt repeső bűnös magzatot saját terhének tekinti s halálos terhével együtt hordozza, helyet készít számára az Atyánál, vele együtt lehetnek és osztozhatnak örökségében. Isten e gondja világ kezdete előtti, és a világ végén sem szűnik meg. A pásztor beletartozik e gyámoltott bűnösök közé és mégis azt kell cselekednie másokkal, ahogyan azt az őt hordozójától látja.

Magára vette sorsunkat, — hordoz, visel minket azért, hogy megmenten. Egyetlen indoka: Ő teremtett. Nálunk megtompult az emlékezés e jótétemenyre, nála nem ment feledésbe az ős esemény, hogy tőle valók vagyunk. Aki reá hallgat, hirül viszi ezt az emlékezést azoknak, akik nem akarnak emlékezni.

Az Istenről, mint teremtőről és gondviselőről való elfelejtkezés az embert a szokás rabjává teszi, istencserére vezet. A világnak olyan istenre van szüksége, akit megvásárolhat, maga formálhat. Az egyházban sokszor istenvásár folyik, nem az engedelmes szolgálatra, hanem a zsarnokságra és önistenítésre. Az emberi alkotás és alkotó előtt sokkal többen térdepelnek, mint a láthatatlan Szent Isten előtt. Az ember szívesen imádja saját keze alkotását, belakából cselekedetei, jótettei bámulatába, néma, mulandó isteneknek áldoz, először mindig hozzájuk menekül, maga elé tartja, jelvényként hordozza, általuk magamagát imádatja. Az ilyen isteneket velünk együtt temetik el.

Legsúlyosabb perceinkben kísértésbe esünk: ki az igaz Isten? Üzenetre váró lelkek nem a töprengésünket, hanem a kész választ, a tanúságot várják. A pásztornak nincs ideje az istenek között válogatni, melyek porbahullva hevernek tévedt siró nép játékaiként.

Arra mutass csalódott népednek, aki léged is, népedet is hordozni képes és akar. Te Krisztus nevét hordozó vagy, ő életedet hordozza halálodban is.

Isten szolgatetestet ölt.

És. 49:1—6.

Isten hozzá szoktatta választott népét, — ma egyházát, hogy mindig *valaki* által szól hozzá irgalomból, mert közvetlen, személyes jelenvolta bűnös gyermekei halálát jelentené. De nemcsak a hit népéhez szól e Valaki által, hanem úgy szól, hogy Szolgáján át a választott népnek szóló beszéde, üdv-akarata a világ minden népéhez eljusson... Tehát nemcsak azoknak, akik a templomba járnak, akik szeretik az Igét hallgatni, hanem a pogány szigeteknek, vagy körülöttünk öntudatlanul élő néprétegeknek, társaságoknak, akik sohasem hallották, vagy ellenkeznek, unják, lenézik Isten üzenetét és az ő Fiát.

Fiaiért teszi ezt Isten, hogy egyetlen egyszülött Fia szolgálhessen, nyomorult népet választott, hogy Fiának testül szolgáljon. Szolgaként is megvan emlékeztetőltől származása; szavának ereje, éle megmaradt gyámoltalan embermivoltában is. Ez a szó életre hívott és örök halállal sújtott, — hív és sújt ma is. Úgy tetszett, mintha alakján, sorsán Isten haragja árnyallana s szolgál-

alakján homályba vezett az istenl származás. Egész Izraelt testén, alakján hordozta, sorsát, bűneit vállalta. Úgy ment keresztvíz alá is, mintha egy volna a sok ezer megtérő bűnös közül, mert viselte a *hit népe* betegségét, fájdalmát. Isten Lelke pedig megszólalt felette, az elrejtőzött Isten kilépett a szent homályból: ő az én szerelmes Fiam, akiben én megdicsőülök.

Ez a szolga Jézus, úgy ahogyan őt Isten a választott nép homályos felfogóképességén át megmutatta. Erőtelenségében és hatalmában, szolgáló mivoltában és istei származásában egyszerre látszik. Magára vette Izrael testét és a saját testébe vette fel Izraelt, azért látszanak ketten együtt, elgyitettlenül és szétválaszthatatlanul. Így igazítja meg az alkalmatlan, bűnös Izraelt, mely visszanyeri elveszett hivatását, hogy tanítója, hírnöke, papja legyen a világ összes népeinek. A megalázott Izrael Benne kapja vissza tisztességét, mint újtestamentumi nép; pártos házból engedelmes szolgává lett azzal a megbízással, hogy a világ világosságát a széles világba széthordja.

Minden gyülekezet ennek az Izraelnek utóda. Az egykor sejtelmészerű várakozásból élő egyház ma a nyilvánvalóvá lett valóság tanúja. A lelkipásztor szolga a Szolgában, egyszerre látja Krisztust a gyülekezetben és a gyülekezetet Krisztusban.

A megváltott egyház hivatása.

És. 49:7—13.

Isten most úgy szól az egyházhoz, mint *megváltó*. Szentséges mivoltát egészen odafizeti a világ szerint senkikért, hogy megdicsőítse magát bennük, általuk. Nem sülyedhet olyan mélyre a keresztény gyülekezet, hogy Isten áttalan érte áldozatot hozni. Nincs oly jelentéktelen szórvány, amelyért Jézus Krisztus fel ne áldozná magát. A földi osztályozások nem esnek egybe Isten minősítésével. Isten jótetszése szerint könnyűen és kárhózzat.

Az egyház, a gyülekezet egy az ő Úrával, amikor Isten azt munkába veszi, szentnek, magáénak minősíti. Az ilyen egyház útjában áll minden bűnös szándéknak, minden istentelen törekvésnek, ezért unalmas és gyűlöletes. De akkor igazán egyház, ha mind jobban hasonlít lelkiségében Jézus Krisztushoz, ha e világnak, reá tekintve, Krisztus jut eszébe. Akkor hasonlít hozzá egészen, ha vállalja Úra szenvedéseit és halálát, ha a maga szenvedéseiről keveset beszél, de Úra halálában és feltámadásában nyert békességét mindig örömhírként hirdeti. Alább száll, hogy Úra növekedjen, ha önmegtagadásával a földi hatalom figyelmét magáravonni és lelkiismeretét megdöbbenteni tudja. Még a közönyös Pilátus is megdöbben az ártatlan szenvedésén.

Ezt a népet Isten szerződéssé teszi, hogy benne a világ összes népei Istennel találkozzanak és megbéküljenek. E Krisztus testébe taglalt nép: az egyház által szól Isten a többi népekhez és a népek csak e nép közvetítésével kereshetik és találhatják meg Istent. Általa hozza Isten az ő jókedvének, kegyelmének idejét, benne hallszik az üdvtelenség megszűnésének ígérete, Benne épül újjá a föld, közelget el Isten országa s Benne nyer örökséget, örök életet a Lélektől született nép. Benne a fogoly szabad, a vak lát, a szomjazó és éhező megelégtetik. Új exodus következik, a halál országából Isten országába.

Isten ártatlan szenvedéssel váltotta meg népét. Oda gyűjti a népeket Szent Lelke által, ahol van ártatlan szenvedés, ahol az egyház életén kirajzolódik Krisztus élete, arca, ahol látszik a szövetség pecsétje, a mennyei kenyér és az Új Szövetség vérbőzsége. Elvész az olyan egyház, amely őt valóságosan nem vállalja. Isten olyan egyházat választ népek szövetségéül, könnyű-rülete és vigasztalása hordozására, mely Krisztus megalázott életét vállalja.

Az ígéhirdető pásztor tanúja e szövetségnek, felelős azért, hogy azt mindenki idejében halja és megismerje.

A csüggedő egyház.

És. 49:14—23.

Az egyháznak súlyos kísértése a csüggedés. Csak a választott sereg előt tárul fel az az örvény, mely a halál árnyékának völgyeként minden hívő közösséget körülvesz. Minden nap be lehet bizonyítani, hogy Isten elhagyta

az egyházat; Illés, Jeremiás vagy a zsoltárlíró és ezrei az erőshíttí hitvallóknak, estek kétségbe. Ezek az idők az idői élet minden kínját az egyháza zúdítják és a pásztoron minden kín keresztünyilalik. A bűn ránehezedik a csüggedt lelkekre s Isten olyannak látszik így, mint kegyetlen, részvétlen ember, akinek kedve telik a könnyekben és a romlásban.

Az egyház így hozzászokik a bűn és a világ észjárásához. Csak ellenséget lát a földi tényezőkben, melyek kényők-kedvük szerint garázdálkodnak, iríjják, kevesbbfílik Isten gyermekeit. Elbámulunk, hogy mire képes az ember, a föld hatalma s csüggedten tűnő reménységgel sóhajunk: *talán* Isten még él. Félünk a statisztikai adatoktól, sokszor azoktól tesszük függővé készségünket, hitünket, szolgálatunk feltétlenségét.

Az egyháztagok száma azonban nem annyi, mint amennyit mi számon tartunk hanem amennyit Isten anyakönyvel Fia testébe. Istennek mi drágábbak vagyunk, mint mi egymásnak, jobban is vigyáz reánk, mint mi magunkra és egymásra. Sohasem vagyunk számításon kívül. Megtartásra való nép vagyunk, drágán, Krisztus vérével szerzetek. Ha mindannyiszor érvényesült volna rajtunk a világ törvénye, valahányszor önmagunkról és egymásról elfelejkeztünk, léteznénk-e ma?

Az Ige szerint Isten a kövekből is teremthet fiakat. Isten szól a száraz tetemeknek és felkelnek, keze érintésére elveszettnek hitt testvéreink megfordulnak, a gyermektelen Sionnak a Szent-Lélek Isten száll a gyermekek, a magtalannak a nemzedékeket. Nem a hitvallók, az emberek, közönyösek vagy jómóduak tartják meg az egyházat, hanem Isten, azért, hogy ábrázolja legyen az ő Fia testének, hordozója az ő életének, megtisztulhasson, meggyógyulhasson, életet nyerjen minden bűnös, beteg és halott, aki elcsüggedt.

A szolga maga-magáról beszél.

És. 50 : 4—9.

Ha nem volna kezünkben az Újtestamentum, nem tudnok, hogy ki és mit akar itt nekünk mondani. Az Úr Jézus beszél itt magáról és hozzánk. Mintha a názáreti zsinagógában szólalna meg újra, vagy az én gyülekezetemben, de mintha nagypéntek felé és körül volnánk. És úgy beszél, hogy mi ezt a hangot csak az egyházon át halljuk, s mintha az egyház maga beszélne. Mert nincs is szava az egyháznak, hanemha őáltala.

Úgy szól hivatásáról, mint a tanítvány. Teljes hatalom adatott neki, mégis úgy áll mellénk, mint szolgatárs és barát. Jár a gyülekezetben és azt végzi, amit kellene, hogy végezzünk. Éppen oda megy el, ahol nekünk unalmas vagy kényelmetlen, helyettünk jár, mint hú tanítvány és beszéddel = önmagával erősíti a reánk bízott terhelteket. Mert csak *beszéddel* lehet életben tartani a haldokló lelkeket, *az ő beszéddel, az Igével*. A bölcs nyelv = a tanítványok nyelve, ő ezt választja, hogy olyanná lehessen, mint mi s mi azt tehessük, azt mondassuk, amit ő.

Elviselte azt, amit az ő egyháza el kell, hogy viseljen. Engedelmissége nem csak megbámulni való látványosság, hanem kötelező parancs. Leghűbb tanítványai vissza akarják tanácsolni a kinszenvedések elől. A tanítvány sohasem választhatja szolgálatát könnyebbik útját, minden alkalmazkodás bűn, ha abból Isten orozágának kára van. Jézus a keresztalát vállalta, hogy Atyja akarata beteljen és a mi üdvösségünk *egészen* biztos legyen.

Olyan gyöngéd a bűnössel szemben, majdnem bűnpártolónak látszik; olyan gyenge önmaga védelmére, hogy a testi Izrael a gyámoltalan Messiást megutálja benne, egy-egy földi érdekéért lármás gyülekezet vele szemben bátorságával dicsekedhetik. De kovaként áll, mint a botránkozás köve, a föld, a bűn hatalmával szemben, s ebbe a kőkemény orcába ütődve sebzí magát halálra a vakmerő bűn. A prófélaák várták őt, ismerték, noha nem látták, Kajaásék látták őt és elhittelék népükkel, hogy nem ő az.

Az egyház, a gyülekezetek, mi magunk és az Úr Jézus az ő beszéde fényében, itéletes együttállásban vagyunk. Jaj nekünk, ha bűneinkkel árnyéket tartunk arra, aki az ő egyházában látszani akar.

A bűn miatt nem látszik, hogy Isten állandóan munkában van érettünk. Ha nem volnánk tanúi Istennek, a mi lelkiismeretünk végleg elaludnék. Ilyen volt Izrael és ilyen az egyház is, pedig az a hivatása, hogy kiáltó szó legyen és ébren tartsa a lelkeket arra a nagy eseményre, amikor az Úr jön.

A szenvedések, a nehéz körülmények alfatnak. Az a benyomásunk, mint Izraelnek is, hogy Isten, mint vesztes fél, akaratán kívül háború utáni hadisarcként kiszolgáltatt bennünket az erősebbnek, a bűnnek, Assziriának, a világnak. És a bűn az Isten gyermekeit olyan zsákmánynak tekinti, melyen kénye-kedve szerint hatalmaskodva, fájdalmában és romlásában gyönyörködik és akiket csak nagyon drága ellenszolgáltatás ellenében bocsát szabadon. Ilyen viszonyok között Isten szentséges neve gyalázat tárgyává lesz a hitetlenek kárörömére. És a bűn Isten gyermekeivel tanusítja a maga igazságát.

Isten őrállók által hirdeti a látszat szerint hihetelent: Ott is ott van Isten, ahol az ő gyermekei a bűn dühének ki vannak szolgáltatva. Az első szava az, hogy serkenj fel. Isten gyermekeinek *látni* kell, hogy *hol* vannak és *hogyan* *milyenek*.

Ebben az Isten szemével: az ő Igéjében való látással látszik meg, hogy Isten gyermekei meztelenek, vagy rongyosak. A bűn felismerhetetlenné, tisztátalanná, rabbá tette az egykor ékes leányzót, az ő választott seregét olyan mélyre süllyesztette, hogy így, ahogy van, nem kerülhet Isten szent színe elé. Elvesztett a jegy, melyről Isten övére ismer, elpusztult az életminőség, mely az isteni származásra emlékeztet. A körülméletlen szív fonák, eltorzult életet terem és terjeszt.

Ennek a seregnek igéri Isten, hogy kiváltja, hogy megfizet érte a bűnnek. Szíve szerint való népet teremt magának a nemnépből, körülméletli szívet, felőliőzteti, alkalmassá teszi az ő edényeinek, az ő szentségének és a bűnből megváltottak hordozására. Visszaadja egyházának az igazi papi szolgálatot, a hálás önfeláldozás szolgálatát. Ennek az elesett, szereptelenné fokozott seregnek az élére áll, bizonyoságot tesz hatalmáról és irtalmáról.

Isten kereszttel és ujjongó, örömmondó őrállók által hirdeti az egyház üdvét, a választottak megváltását, Fia halálában való keresztséget a bűnök bocsánatára.

Engedelmes mindhalálig.

És. 53 : 1—12.

Ennek a tanításnak senki sem hitt *akkor*, de ötszáz év múlva sorbaállottak a nagypénteki és húsvéti alakok, majd a Szent-Lélek tanúi és mondták, amit babiloni Ésalás; szemtől-szemben látták, amit Isten a prófétának mutatott. Minden ez írások szerint történik.

Nekem is ott a helyem; kérdés, hogy kiben találom meg a képmásomat, van-e mondanivalóm és mi? Hittem-e a tanításnak, látom-e, hogy ez a tanítás minden tanítás summája?

Az Isten hatalma nyilvánvalóvá lett. Csak az akkor névtelen szolgálak tudta e hatalmat elviselni, mert ebben a hatalomban a bűn elleni bosszúnál és haragnál csak a bűnbűst szerető megváltó indulat nagyobb. Mindig rejtély marad: Fiának nem kedvezett s reám irgalommal nézett, ő vértelt és én meggyógyulhatok az ő sebei által. Ő olyan lett, mint én, hogy én az övé lehessenek; enyém legyen az, ami az övé és feltáruljanak előttem az Isten kijelentésének és e világnak rejtélyei, de lássam az én életem rejtélyeit is. Ez az Ótestamentum szoros kapuja, a próféciaik értelme, a két Szövetség egyesítése az Úr Jézus Krisztusban.

És ez az Új Szövetség bejárója is. Ez a keresztről való beszéde azoknak, akik nem látták az Urat és mégis hittek.

Ez a Jézus igazi élete, homályos messzeségből. Úgy tetszik, én távolabb vagyok tőle, mint babiloni Ésalás, ez egészen ő és én csak ez Ige tükrében látszom meg igazán, emberi bűnös mivoltomban, és csak általa gyógyulhatok meg.

A nagypénteki szenvedés azonban örömhírré lesz mindazok számára, akiket Isten ebbe a fájó és meghaló testbe beiktat. Ennek a halálnak nemcsak csodálatos értelme van, hanem *haszna* is van belőle a Krisztus gyülekezetének. Ez a haszon a feltámadás és az örök élet. Minden gyülekezet, úgy amint van, haldokló és halálra ítélt nép. A bűn meddővé és terméketlenné tesz azáltal, hogy a bennünket újjászülő Szent-Lélek Istentől az életünket termővé tevő Jézus Krisztustól elválaszt. Termékeny élet csak a Krisztussal való érintkezés által van.

A Krisztus halálában örömhír van minden gyülekezet számára: Isten ott is arat, ahol nem vetett, a kövekből is támaszthat Abrahámnak fiakat, a haldoklónak is lehet reménye. Csoda történik, a meddő, néptelenedő egyháznak Isten gyermekeket, nemzedéket ajándékozik. A bűnben nincs születés, csak halál és Isten a halál árnyékának völgyében gondoskodik, hogy az ő seregét ne ölje meg a mulandóság törvénye. Az a sereg, melynek gondja éppen reám van bízva, látszhatik bármily romlottnak, üdvtelennek, az én dolgom nem az, hogy gyülekezetem biztos pusztulását tanulmányaim és tapasztalataim alapján mint bevégzett tényt leszögezzem, hanem hirdessem, hogy az elhagyottak és meddőnek a Szent-Lélek Isten szüli a fiakat és leányokat. Isten megvált és elveszi a meddőség és gyermektelenség átkát.

Minden szaporodás, növekedés e világban bűnnel terhelt, Isten éppen a megváltás által új rendet teremt. Új életminőséget állít be a világba, azt a magot, mely húsvét hajnalán kelt fel az enyészetből és amely úgy osztódik a lelkekbe szét, hogy a lelkeket, zsidót, görögöt, minden népeket magába vesz. Az isteni érintéstől odasodródnak, reafogamznak a megváltott lelkek erre a magra és ez a fogamzás nem szégyen, itt már nem statisztikai adatoknak örvend a hívek serege, nem kárörvend a rablott lelkeknek az egyház, amelyik gyermektelensége szégyenét így akarja eltakarni és e világban való létjogát így akarja bizonyítani, magatartásával tanítva a népeket a rablott kincs edességére.

A lelkipásztor gyakran esik ebbe a kísértésbe is, hogy áttérteket munkája szerzeményének tekinti, de aki maga is rá van szorulva, hogy Krisztusban kicseréltessék, vajjon dicsekedhetik-e? Gyakran sirnunk kell amiatt, mert a reánk bízottakat nem Krisztusnak, hanem magunknak tettettük meg, nem a feltámadó magnak, hanem az enyészetnek.

Isten térít, nemz, könyörül, megvált, te szólj, örvendj, az Ige kiszélesíti hajlékid kárpíjait.

Isten békeszövegsége.

És. 54:9—17.

A húsvéti üzenetben Isten esküje hangzik. Ma ez a hihetetlen ígéret: hogy haragszok Isten nagypénteken a mi szemünk látása szerint, de a valóságban szájalma nagyobb a haragjánál. Azt hittük, verettetik Istentől, pedig minket szeretett jobban. Ez számunkra húsvét reggelén lett nyilvánvalóvá. Milyen ellenállhatatlan az ő szájalma s hogy megtelik a lelkünk az örömhirdetés kényszerével. Megszégyeljük magunkat e gyöngédség láttára, pedig mi hányszor ágaskodtunk világbíróként embertársaink fölé.

Ez az isteni eskü azonban csak a Krisztusban választott seregnek szól. A Szent Magra épített egyháznak, mely a hirdetett örömhírben kapja a megtartott kegyelmet. Ez a megkegyelmezett egyház, a bűnös, aki bűnbocsánatot nyert. Az igazi békeszövegség egyedüli letéteményese, a Krisztust hordozó, de nem a Krisztust földi célokra kihasználó egyház. Ez az egyház, melyben te az Igét hirdeted, sohasem lehet e világ szerint jól megalapozott s ha az, nincs meg az isteni biztosíték, hogy Isten üdvüzenetének hordozója. Az igazi egyház mindig és kizárólag Isten irgalmából él. Szemmelláthatólag a szél szeszélyére van kárhóztatva, de a valóságban Isten Lelke lebeg a vizek felett, tenger és a szél engednek neki. *Semmiféle világhelyzet nem lehet katasztrófaállás az egyházra.*

Ez az irgalom, a kegyelem az egyedüli védelem az ellenségekkel: a bűnnel szemben is. A bűn az egyházzal szemben nemcsak mint csábítás, hanem erőszakos zsarnokként is jelentkezik. A bűn nemcsak édes szóval, de tűhöz tűzzel is támad, annál durvábban, minél elszántabban bizza magát az egyház a feltámadott Úr Jézus Krisztusra. Amelyik egyház nem szenved e világban, az a bűn szolgálatában áll. Az ilyen egyházban a fiak, tehát mi lelkipásztorok és egyháztagok, nem vagyunk az ő tanítványai, hanem nyomorral gondoló béresek, akik állandóan csak a *védelemre* gondolunk, életünk olvan visszavonulás, mely leplezi a biztos vereséget abban a hadjáratban, melyben Isten győzelme nem kétséges. Tanítványnak lenni annyi, mint örvendeni a szolgálatnak és engedelmisségre való hívásnak, részese lenni az Isten igazságának, az örömhír tartalmának, mely által itél Isten úgy e világban, mint az örökkévalóságban. Látni Isten dolgait úgy, amint van és örömmel szolgálni, a feltámadotról beszélhetni, ez minden egyház és minden pásztor el nem muló öröksége.

Isten gondolatai.

És. 55 : 6—13.

Az egyház csak evangéliumot hirdethet, mert másra nincsen megbízása. Az egyház mindig örömmondó Sion volt, amikor Igazi rendeltetésének élt.

Ennek a hirnek első szava az, hogy Isten bővölködik a megbocsátásban, a „meghíntésben.“ A keresztyén világ nagy engesztelési napja, a nagypéntek húsvét által lett bűnbocsánatnak ígéretévé. A vallás és vallások gondolata az, hogy eszközökkel és eljárásokkal Istent ki kell és ki lehet engesztelni. Istent nem lehet kienesztelni, ha ő ki nem engesztelődik. Isten gondolatai mások. Mi magunkért is nehezen hozunk áldozatot, másokért ritkán, önzetlenül sóha, Isten mindent éreztünk áldozott Fiában, Isten szerette a bűnöst, a publikánust, a vámszedőt, a bűnös nőt, mindazokat, akiket én ma is gyülekeztem számbavehető elemének tartok és sokszor e senkik hite által szegyenit meg engem, aki azért küldettem, hogy az emberenalu életre kárhoztatottaknak Isten gondolatait hirdessem.

A mi gondolataink nyomában gyakran beáll a szárazság, hányszor összezugszorodnak a lelkek szavaink hallatára, meghal a kezdődő szolgálatkészség, kiálszik a hit, mindenesetre a nagy terméketlenségnek gyülekezetünkben és környezetünkben oka mindig az, hogy Isten gondolatai helyett a magunk gondolatainak aranyesőjét permetezzük a szomjas lelkek felé. A forró hőségben csáló szivárvány képződik e mesterséges záporból, de sohasem a vigasztalás enyhülete. Tovább sirnak és tovább fásulnak a reánk bizottak.

De ha azt hirdetjük, ami a Krisztus megkínzott testén keresztül permetez ebbe a világba, ez a szomorú tény a legmegörvendeztetőbb szemléltetője az Isten gondolatainak. Örvend a hirdető, a mindig szomorú arcú pásztor örvend, öröme egészen úgy, mint eddig csüggedése és balsejtelme, átragad az öröme esengő lelkekre, sőt az egész teremtetett világra.

Isten gondolatai a bűnbocsánat örömhírében lépnek be e világba.

Az igazi bűjt,

És. 58 : 1—11.

Amelyik egyház Isten gondolatait nem ismeri vagy félre teszi, csak emberi gondolatokból élhet ideig-óráig, az ilyen egyházban Krisztus nagy nélkülözhető, vagy bálványimádás tárgya. Így áll elő a látszatkeresztyénség, amit üzletkeresztyénségnek is nevezhetünk. Mi elvileg nagyon jól tudhatjuk, mi az igazi keresztyénség, de életfolytatásunk még ma is e vakvágányon halad.

Hamis gondolat az, hogy a bűn levezkelhető vagy éppen jóvátehető. Egy egész világmozgalom él újabban abból az istentelen elvből, hogy emberek emberekkel szemben elkövetett hibáikért kártalanítást nyújtanak, mintha bizony embertársaink bántalmazásával csak emberekben és embereknek tettünk volna kárt, holott a nagyobb sérelem Istent érte. Vajjon őt képesek vagyunk-e kártalanítani?

Ugyanis hamis gondolat az is, hogy bármely természetű jó cselekedetünk vagy magunk megtartóztatása Isten előtti elismertetést igényelhetne. Milyen keveset kívánt Isten a Krisztussal egysorba és egyidőben megfeszített latortól és milyen sokat kívánt a gazdag ifjútól. Az ítéletnapkor sokan jogosan tudvra várnak és mellőzöttné, félre tett nyomorult, zajtalanul szolgáló senkik az Atya áldottainak neveztetnek.

De van igazi böjt, ami azonban sohasem lép fel az elismertetés igényével, még csak a jutalom reménységével sem győtri magát. Az olyan szenvedő élet, mely előbb utóbbi megfizetés reménységéből él, nem keresztyén élet. Isten még Fiát sem kímélte, pedig a pogány is könyörült rajta. A keresztyén élet igazi jutalma az, hogy emberileg, emberi módszerekkel és megterkedésekkel az örök életet, Isten kegyelmének célpontját nem lehet megszerezni. Istennek nem adhatunk semmit, amire neki szüksége volna. A böjt csak egy darabja a mi életünknek, cselekedeteink: értéktelen szilánkok avarértékű életünkéből; Isten nem koldus, akinek alamizsnát vehetnénk, egészen Istené vagyunk.

Olyanná kell lennünk, mint az öntözött kert, melyben szárazság idején is terem jó cselekedet, mert ezt a kertet Isten az ő Fia vérével öntözi és mint a vízforrás, melynek vize el nem fogy, mert Isten e forrást az Ujszövetség vérével táplálja.

Kiáltsd és hirdesd ezt minden bűnösnek, a bűnösök megértik ezt, ha látják, hogy a te életed szakadallan böjt, Isten táplálta élet áldott termése és oda járnak vizérl, ahonnan te iszol.

Az Úr dicsősége az egyház arcán.

És. 60 : 1—5.

A keresztyén egyház nem hiszi, amit hirdet, e hitetlenkedését a büntől tanulta. Aki tulságosan ebben a világban él, aki hitét nem használja látásra, az ebben a világban csak sötétséget lát. Pedig a világosság épp a legnagyobb sötétségben, a bűnben ér valamit. Így is adta Isten az egyháznak, hogy ragyogtassa azt, hirdesse, lobogtassa azt, hogy lássanak a megvakult emberek. Amelyik egyház e nagy sötétségben nem az égi fényre mutat, amelyik nem ismeri fel szenvedő arcán a világ világosságának visszfényét, az csak süríti a sötétséget, melyben a népek vakon öldözik egymást.

A keresztyén egyház abból a reménységből él, hogy ez a világosság most noha a hitben pislákol, érkezében van az, aki eljövendő ítélni eleveket és holtakat. A keresztyén egyház, azaz a gyülekezet mécses, az okos szűz mécsese, aki hitben bírja azt, amit tőle ez a világ megtagadott és szeretnie kell ezt a tévedő, meggyalázott világot, mely csak a bűn hazugsága által nevezhető világnak s hogy nem vészett el még, annak a parányi mécsesnek köszönhető, mely a látni kívánókat, a fénykeresőket Krisztus Urunkra emlékezteli.

Egyszer fellobbant ez a mécses, gyáva fázó lelkű tanítványsereg végighordozta ezt a tüzet minden országon és minden sötétségen keresztül. Bátorakká lettek a hitvallók, vértanukká a gyávák és a nép, mely sötétségben járt, látott világosságot. Ugyanaz a fény, mint a teremtéskor, mint a bethlehemi mezőkön, mint nagypénteken, mint pünkösdkor, de mindig az Úr dicsősége ragyogott a sötétségben.

És felragyog még egyszer az Úr visszajövetelekor, eltűnik a sötétség, meghal a halál, Sionban nem mulik el az öröm, Isten országa egyszerű mécseseken, örvendve szenvedő gyülekezeteken át belép e világba. Hogy világ legyen a világ, ne csak torz elnevezés.

A hit az igazi valóság megismerésére képesít, te tudod, hogy e hit sáfára vagy? Öröszem a mécs mellett, vagy éppen rotszál a gyertyában.

N. A.

Hiszed-é ezt ?

Ján. ev. 11 : 25—26;

Talán semmit sem fogad nagyobb tartózkodással a világ és különösképen ez a mai világ, mint a feltámadott és élő Krisztusról szóló beszédet. Hát még milyen hidegen fordul el attól a gondolatától, hogy az ember élete élete épen az élő Krisztusban nyer értelmet. Az Ige hirdetése épen ezen a ponton válik leginkább idegenné a világtól és az Ige és világ közti ellentét épen ezekben a szavakban éleződik ki leginkább.

És mégis ezt az idegen beszédet épen olyan határozottsággal kell hirdetni, mint ahogy Krisztustól magától halljuk. Ő épen azt akarja, hogy ez az éles ellentét döntésre indítsa a lelkeket és végső leszámolásra az élet legnagyobb kérdésében.

Krisztus ma is épen ilyen alkudozás és kertelés nélkül kiáltja bele a világba, hogy minden úgynevezett örökélet-elmélet — az anyag átalakulásának elméletétől az eszmék fennmaradásának elméletéig — mind hazugság és ámtítás és nemhogy közelebb vinne az örökélethez, hanem csak jobban eltávolít attól. Krisztus nyíltan és világosan és főképen nem képes értelemben beszél a feltámadásról. Nem elméleteket és lehetőségeket mutat az örökéletre, hanem felebbszethetetlenül mutatja meg az egyetlen lehetséges út.

Ez az egyetlen út pedig az ő feltámadott, személyes élete. Amit ebben az Igében ő magáról mond, annak egyetlen biztosítéka — ami nem mérhető össze semmi más érveléssel — az, hogy saját életében mutatta meg azt.

A világ számára örökre érthetetlen marad ez. A világ hisz egy vagy más, szerinte elképzelt örökéletben, de nem akarja meglátni a feltámadott és élő Krisztust. Másfelől Krisztusban is megpróbál hinni, de nem úgy keresi őt, mint személyes élő valóságot, hanem más és más elképzelések szerint látja a történelemben az erkölcsi jó megteremtőjében, lángésznek, társadalmi reformátornak és ezekhez hasonlóknak, okvetlenül örökélettelnek ismervén el természetes gondolatait és aranymondásait. Ezzel szemben a keresztyén ember számára nemcsak maga Krisztus feltámadott, élő személyes valóság, hanem az ő feltámadásába és életébe el van fejtve a keresztyén ember feltámadása és örökélete is. Krisztus és

a mi örökéletünk két olyan összetartozó valóság, amit a világ mindegyre szétválaszt, mi pedig Krisztus szavával hirdetjük, hogy ez a kettő eggyé vált Krisztus személyében, aki záloga és pecsétje örökéletünknek.

Már most kik azok, akik meghallják és megértik Krisztus szavát, ha a világ ennyire nem tudja megérteni őt? Valóban úgy látszik, hogy Krisztus ezeket a szavakat nem is a világnak szánta, hanem a világban azoknak, akik hisznek benne. Ő tehát csak a hitre nézve mondja ezeket. Az, hogy ő a feltámadás és az élet, csak ott ér valamit, ahol már nem mint vita tárgya szerepel, hanem mint a hit tárgya. Ez tehát egy megszólítás a Jézus részéről, de semmi esetre sem az okoskodókhoz, hanem a hívőkhöz. Ezek azok, akik találkoztak Krisztussal és tőle tudják, hogy az örökélet már itt e földön kezdetét veszi és a halál általmenetel a teljes örökéletre. (Held. Káté 58. k.) Ezeknek csak egy kérdésre lehet és kell felelniök, arra, amit Jézus kérdezett Mártától: Hiszed-e ezt?

Gyalázatból dicsőségbe.

János ev. 12 : 20—24.

Amint telnek a napok és Jézus mind közelebb halad a Golgota felé, egyre többen figyelnek fel rá. A legtöbben még nem tudják, hogy kicsoda ő, de ez a felfigyelés mind általánosabb lesz. Már az idegenek is szeretnék látni. Persze a kívülről látókat többnyire a kíváncsiság hajtja közelébe. A jeruzsálemi ünnepre felment görögök is kíváncsian közelednek hozzá.

Jézus felé ma is ezzel a külső érdeklődéssel tekint a világ. Ma különösen olyan ember képét mutatja ez a világ, mint akinek „csak úgy véletlenül“ került az útjába Krisztus, pár pillanatig rajta felejtkeznek, aztán megy tovább a maga útján. Mintha valami különleges csillogó csodát, könnyen és gyorsan megvalósítható világmegváltó eszmét várna tőle. Egyszerű szavait nem tudja vagy nem akarja megérteni s főképpen nem tud vagy nem akar leszállani Krisztussal azokba a mélységekbe, amelyek Krisztus és az övéi számára a dicsőség és a magaslatok útját jelzik, megelőzik.

Mert Krisztus útja valóban a dicsőség útja (habár ez nem jár külső csillogással), de ehhez a dicsőséghez olyan áron lehet eljutni, ami a világ lelkétől merőben idegen valami: az áldozat és önfeláldozás és önmegtágadás árán. Ez pedig mélységben járást, megalázást, sokszor gyalázatot és elvettetést jelent.

Krisztus itt mintegy világgá kiáltja az ő egész megváltói programját, amelyben már előre veti árnyékát a husvéti hajnalhasadás fényében a nagypénteki kereszt. Ez a kiáltás ennek a világnak szól és arra hívja fel a világot, hogy Krisztus és az anyaszentegyház munkája nem valami külsőséges világmegváltás, eszmék és az emberi értékek diadalra juttatása vagy más ehhez hasonló munka, hanem a bűn hatalmának megtörése, aminek ára, biztosí-

téka, záloga és pecsétje Krisztus egyszeri tökéletes áldozata, nagy-pénteki szenvedése. Az ő dicsősége nem a világ hiú dicsősége, hanem a bűn legyőzésének diadala. Csakhogy amíg eddig eljut, meg kell járnia a mélységeket, el kell vettetnie, mint a rothadásra szánt gabonamagnak, hogy az ő elvetett élete millió meg millió győzelmes emberi életnek lehessen a csirája. Csak ez az egy útja van a világ megváltásának, minden más hazugság és ámtás, mert ha a földbevetett gabonamag el nem hal, csak egy maga marad.

De benne van ebben a programban az is, hogy nemcsak Krisztus útja nehéz, kinnal és keresztel teljes, hanem ilyen azoké is, akik vele akarnak járni. És épen ezt akarja ő megmondani a kíváncsiskodók sokaságának. Ő nem ámt és nem árul olcsó boldogságot vagy dicsőséget. Aki ő utána akar menni, tagadja meg magát és vegye fel az ő keresztjét, hogy része lehessen majd a Krisztus megdicsőítésében.

Csak tőled függ,

Ján. ev. 13:21—30.

Az események félelmes gyorsasággal következnek egymás után Jézus legnehezebb órája felé. Már minden külső jel is a Golgota felé mutat és nincs emberi erő, ami útjába állhatna az eseményeknek, mert azok mind beletartoznak Isten üdvtervébe. Jézusnak mégis fáj mindez a nagy sötétség, amelyben neki olyan árván kell vinnie súlyos keresztjét. Ez a fájdalom tele van egy csomó emberi vonással és Krisztus ember-voltára mutat rá.

Ez a kép, ami ebben az Igében elénk tárul, épen egyike a legszomorúbbaknak azok között, amelyekben a Golgota felé haladó Krisztust szemlélhetjük. Fájdalma itt megsokszorozódik, mert most már tudja, hogy a leghűségesebbek is elárulják, cserben hagyják, megtagadják. Végre is nyilvánvalóvá lett, hogy az ő ügyében emberileg minden kilátástalan. Az ő nagy önmehtagadásához és fájdalmához nem tartozik emberi vigasztalás. („Utált és az emberektől elhagyatott volt, fájdalmak férfja és betegség ismerője, mint aki elől orcánkat elrejtjük, utált volt és nem gondoltunk vele.“ Ézs. 53:3.) Sőt azt kell látnia, hogy azok, akik mint munkatársak dolgoztak mellette, válhatnak aljas árulóivá az ő ügyének.

És itt épen ezen van a hangsúly. Judásnak már zsebében csörög a vérdíj. Látszólag még hűségés tanítvány, még egy asztalnál ül mesterével, mintha még hitegetni és csalogatni akarná őt, pedig már elárulta ügyét és tudhatná, hogy úgyis hiába minden képmutatás és ámtás, mert az ő sorsa megpecsételődött, akarata nem az övé többé, még kevésbé Krisztusé. És képes reá, hogy arcátlanul megvárja, amíg Krisztus maga mutat rá megszégyenítő mozdulattal és nem süllyed a föld alá gáztette miatt szégyenében.

Mindez azonban nem változtat sem Krisztuson, sem az ő ügyén semmit. Judás Krisztusnak nem tud ártani, sőt elősegíti az

eseményeket. Jézus maga hívja fel aljas tettének végrehajtására, mert tudja, hogy sorsát ő sem kerülheti el. De Krisztus megaláztatásában is ugyanaz marad, sőt épen így tölti be Isten akarata szerinti küldetését. Őt nem is lehetett, de nem is kellett megmenteni semmi emberi erővel, őt megmentette Isten, amikor átvitte a halálból az életbe.

Krisztus ma is emberi reménytelenségek és árulások között hordozza ügyét, de ő ma is és mindörökké ugyanaz, aki egyszer egészen győzni fog. Ügyének kimenetele egy percig sem kétséges, csupán az a kérdés, hogy mi hogyan állunk az ő ügyével szemben. Árulói vagyunk-e annak vagy szolgálói. És ez a kérdés mindannyiunk melléke nekik szegeződik, akik az ő nevébe kereszteltetünk és akik valaha róla vallást tettünk. Képmutatás-e hittünk megvallása, az istentiszteletek stb. látogatása, jócselekedeteink, talán keresztyén munkáink, amelyek mögött ugrásra készen áll az áruló, hogy a legelső alkalommal arcátlanul mutassa meg magát és gyalázza meg azt, aki életét adta értünk vagy valóban nemcsak úgy mutatjuk, de úgy is igaz, hogy az Urnak szolgálunk? Erre a kérdésre adott feleletől függ, hogy részünk lesz-e Krisztus végső győzelmében, vagy csak az ítélet vár reánk.

Krisztussal mégsem nehéz.

Ján. ev. 15:9—10:

A világ életének alaphangja durvább vagy csiszoltabb változatokban a szeretetlenség és gyűlölet. Aki a világban jól akarja érezni magát, annak nem kell mást tenni, mint gond nélkül asszimilálódni.

Ha Krisztus nem jön, ez elé a könnyű „életpálya“ elé semmi akadály sem gördül. Krisztus azonban nehézzé tette az életet, amikor életében és halálában megmutatta, hogy mi a szeretet.

Krisztusnak ez a tette, mint a mi keresztyén életünknek egyetlen fundamentuma megfélebbezhetetlen módon állított szembe a világ pusztulásához vivő, könnyelmű életmódjával. Ez a felismerés egyfelől ujjongó örömmel tölt el, másfelől azonban rámutat Isten igényére, Krisztus tettének céljára, amit ő maga így foglal szavakba ezuttal: Maradjatok meg ebben az én szeretetemben. Ez a szeretet semmi tekintetben sem mérhető össze a világ úgynevezett és képmutató szeretetével, ami önző, haszonleső vagy emberi hálaérzésből fakadó. És csak úgy ér valamit, ha állandó és ellenáll a világ ostromainak, ha nem ideig-óráig tartó hangulat vagy felhangolás, hanem állandó, gyümölcstermő szeretet.

Ennek a szeretetben maradásnak pedig csak egy módja van: „Ha az én parancsolataimat megtartjátok.“ A parancsolatok megtartása pedig épen nem könnyű és egyszerű asszimilálódás, nem kényelmes élvezése az életnek, közömbös belenyugvás a változhatatlanba, hanem komoly küzdelem a bűn ellen. Az ő parancsolatai nem könnyűek és az ő szeretetének ára van. Amint ő súlyos

árat fizetett azért, hogy szerelhelett, úgy mi is csak áldozat és önmegtagadás árán juthatunk az ő szeretetébe. Aki azt mondja, hogy szereti őt és felebarátját, de nem teljesíti parancsait, hazug az és nincs meg benne Krisztus szeretete.

Parancsolat és szeretet — e világban két véglet — így találkoznak össze Krisztusban. Amint ő maga — bár Isten parancsa szerint — önként, sőt boldogan adta oda életét, úgy önkéntes és szabad a keresztyén ember életének odaáldozása (képességei, ereje, minden munkája, egész élete) ő érte, mert a keresztyén embert a szeretetnek belső kényszere űzi és hajtja a parancsolatok teljesítésére, mint Pál apostolt, aki így szólt: Krisztus szerelme szorongat minket. (II. Kor. 5 : 14.)

✠ ✠ Krisztus nem kényszerít senkit sem szerelre, sem parancsai teljesítésére. Az ő szeretetének és parancsának valaki ellene is állhat, aminthogy sokan ellene is állnak. De akik meghallják az ő szavát és értenek az ő szeretetének nyelvén, azoknak megfogja a kezét és viszi a szeretetlenségben és gyűlöletben ellenségükké vált világon át is biztos, erős szeretetben, amelyből ki nem ragadhatja őket sem élet, sem halál és amelyben önként és boldogan adják életüket az ő szolgálataira.

Nagy Zoltán.

Hogyan készíték elő konfirmációra?

Valahányszor megérkezik az előkészítés ideje, szívembe dobban valami és reám nehezedik egy nagy felelősség súlya. Minden konfirmációt úgy nézek, mint egy Istentől küldött különös alkalmat gyülekezetünk építésére, melyet ha nem, vagy helytelenül használok fel, egy rend korhadt, nem időálló téglá jut be annak jövőendő épületébe, nagy kárára az épületnek és itéletére saját magamnak. *„Kiki meglássa mimódon épít . . .“* I. Kor. 3:10 v.

Azért szükség, valahányszor a munkára való elindulás előtt állunk, egy számbavételt tartani s a felelősség könnyebb hordozhatása és a tévedések elkerülése céljából, a munkát előre áttekinteni. Egy ilyen, bár nem nagyigényű számbavételt szeretnék e helyen adni a magam, esetleg a mások könnyítése céljából.

1. Legelső teendőmnek az előkészítés megkezdése előtt a magam szigorú számbavételét tartom: *vajjon a hitben állok-e?* Ha valaki természettudományt vagy matematikát tanít, erre nincs szüksége; de ha valaki csak egy lelket is Istenhez akar elvezetni, az kell hogy legelső dolga legyen, hogy Istenhez való viszonyát megálázkodás, bűnbánat és az Ő kegyelmébe fogózkodó önátadás által rendezze. *Meg kell tehát gondolnom, hogy mindenki csak oddig tud mást vezetni, ameddig maga is eljutott. És szüntelen elmémben kell forgatnom: (az evangéliumban) . . . Istennek igazsága jelentetik ki . . . hitből hitbe.* Róm. 1:17. Valamint az Úr ama mondását: *„És én ő érettülk odaszentelem magamat, hogy ők is megszentelteké legyenek az igazságban.“* Ján. 17:19.

2. A második lépés, hogy tervet csinállok, vagyis rendelkezésemre álló időhöz mérten megcsinálom az anyag beosztását.

Az időt illetőleg a leghelyesebbnek tartom falun a *téli előkészítést*. Lehet kezdeni nov. 15-én (esetleg még előbb is). Ilyenkor az őszi gazdasági munka rendesen már befejeződött. Magát a konfirmációt legjobbnak tartom Virág- vagy Exaudi vasárnapján, már csak azért is, mert az előtte való vasárnap, vagy Áldozócsillőtörtök délutánján megtörténhetik a kikérdezés; utána pedig mindjárt a bűnbánati hét és ünnepi Úrvacsora-osztás jön. A konfirmációval egyszerre tartott Úrvacsora-vételt, bármennyire mutató és megható is a nézőközönséggé vált gyülekezetre nézve, teljesen indokolatlannak és helytelennek tartom. A kikérdezés különválasztása köny-

nyitás úgy a konfirmándusokon, mint a gyülekezeteken, másfelől pedig külön tartva alaposabbá tehető.

Visszatérve az időkhöz, november 15 től Virág- vagy Exaudi vasárnapig, ha ezek korán esnek, van körülbelül 15—17 hét, 90—100 hétköznapi, illetőleg 20—22 hét, 120—130 hétköznapi; ha későre esnek, akkor körülbelül 23 hét, 138 hétköznapi, illetőleg 28 hét, vagyis 168 hétköznapi. Ennyi idő alatt könnyen legyőzhetőek a Heidelbergi Káté növendékeket illető nehézségei. Egyébiránt a hosszabb előkészítési idő feltétlen szükséges — hogy úgy mondjam — a lelki felszívódás és megemésztés szempontjából is.

3. A tervezet, illetőleg anyagbeosztás elkészítése után kihirdetem az előkészítés kezdetét, felhíván a szülőket, hogy a következő vasárnap délelőtti, vagy délutáni istentisztelet végeztével konfirmálandó gyermekeikkel együtt jelentkezzenek. Az igehirdetésekben ez alkalommal foglalkozhatunk a konfirmáció jelentőségével úgy az egyházra, mint a gyermekekre nézve és a szülők, gyermekek, valamint az egész gyülekezet konfirmáció körüli köteleességeivel.

A konfirmálandók névsora természetesen a presbiteriumnak is bejelentendő; a kikérdezés és konfirmációra bocsátás pedig feltétlenül a teljes presbiterium jelenlétében (amennyiben csak lehetséges) és jegyzőkönyvi határozattal történjék.

4. Az előkészítő órákat rendszeresen ének, bibliavetés és imádsággal kezdem meg (lehet e célra az „Ít az Isten köztünk“ című vezérfonalat használni), a bibliavetésnél egy két szóban kiemelve az abban foglalt üzenetet. Azután 15—20 perces kikérdezés jön; az óra második fele pedig magyarázatra fordítatik. Ez úgy történik, hogy a kátét elolvastatom s az ismeretlen fogalmakat megmagyarázom, azután elkezdek a kérdés egyes részeiről velük beszélgetni.

E beszélgetés általános menetének vázolására hasonlítsuk össze az iskolai vallásnevelést a konfirmációs oktatással. Akár bibliai, akár egyháztörténetet tanítok az iskolában, felteszem szememre — hogy úgy mondjam — a hitvallás szemtűvegét, mely nélkül nem is tudnám, hogy a történetben mit lássak és mit láttassak meg. Azután kivonatom a gyermekkel a történetből azt a tételt, amelyen keresztül és amit én benne néztem.

A konfirmációs oktatásban a menet fordított. Nem a történetből kiindulva haladok a fogalmi összefoglalás; a kátététel felé, hanem az utóbbiból indulok ki s haladok a történet és élet felé. Kapcsolom a kátét a bibliával, esetleg annak egy történetével. A biblia ott van mindenik növendék kezében és keresgetünk benne. Átmegyünk az egyháztörténelem, a mai élet, a magunk és a konfirmándus életére; míg lassanként a hitvallás kapuján átjutottunk s annak statikájából az élet dinamikájába érkeztünk. Így aztán megvilágosodik, érthetővé és ezáltal könnyebbé válik a káté, mert hát itt is áll: „Az élet vala az emberek világossága.“ Ján. 1 : 4. Enélkül igazán nehéz és megemészthetetlen a káté, mellyel sem

az előkészítő, sem a konfirmándus nem tudja, hogy mit csináljon.

A két módszer közötti különbségnek az az értelme, hogy a gyermek az iskolában meg kell tanulja, a bibliából kihámozva, az anyaszentegyház hitét (tehát a kátétanulás inkább iskolai feladat); a konfirmációi oktatásban pedig meg kell tanulja a növendék a hitvalláson keresztül nézni és látni magát, a világot, a multat, jelent és jövőt, egyszóval: az életet.

Fontos dolog a hitvallás tudása, mert, ha sajátommá lett, hozzájárul hitem öntudatosságához, folytonosságához, fenmaradása és előhaladásához; de ha nem lett sajátommá, olyanformán vagyok vele, mint Dávid a Saul harci öltözetében, ki nem tudván abban járni: eldobta magától.

Mit ér azonban, ha akár sajátommá is lett az egyház hitvallása, úgyhogy nagyszerűen tudok azon keresztül mindent nézni, de nem foglalkozok szerinte állást és nem cselekszem annak útmutatása szerint, azaz, ha hitem nem gyakorlati hit? Ezért a konfirmációi oktatásban mind a három fokot végig kell járni és különösen nagy súlyt kell fektetni a tettekben megnyilatkozó gyakorlatra. Majd minden kátékérdésnél van lehetőség annak megbeszélésére és számbavételére, hogy a konfirmándusnak otthon, társaságban, barátai között, a gyülekezetben, az istentiszteleteken, miként nyílik alkalma a Jézus nevének vallására szóban és cselekedetben? Miféle alkalmak adódnak az Anyaszentegyházban az Őérette való áldozatra, az emberekkel általában, az ő kicsinyeivel vagy a pogányokkal kapcsolatban? Milyen bűnökkel és hogyan kell harcolnia a saját és környezete, a gyülekezet életében? *És ami az egésznek sarkpontja, a növendéket bele kell vezetni az önálló imádkozás ajándékának gyakorlásába.*

Ez utóbbi mondottakból világosan látszik, hogy a módszerei kérdés az előkészítésnek csak a külső vázát adja. A lényegben Keresztelő Jánost kell utánoznunk, aki a körülötte állók előtt folytonosan Őreá mutatott: *„Ime az Istennek ama báránya!”* Minden kátékérdés lényegében Reá kell vonatkozzék s a konfirmándusnak a hitvallás szemüvegén keresztül mindentűt Őt kell meglátnia, mint az életnek Fejedelmét, Véle és Őbenne kell a maga önkéntes és alázatos felajánlásával és odaadásával új szövetségre lépnie Istennel. Ha az előkészítés e felé halad és ez megtörténik, akkor már csak a nyilvános megvallása és a szövetség vérével való ünnepélyes megpecsételése marad hátra, amikor is aztán a Völegény barátja: az előkészítő elmondhatja: *„Az én örömdöm immár betelt. Annak növekednie kell, nekem pedig alább szállanom.”* Ján. 3: 29—30.

Dósa Dániel.

A konfirmációi előkészítést *nem* a káté (H. K.) első kérdésének a megtanításával szoktam kezdeni. Hanem a kis ágendáskönyvből átismételve „az istentisztelet sorrendjét“, a legelső káté leckénk a „*konfirmációra készülés alatti imádság.*“ (Lásd a Heidelbergi Káté első erdélyi kiadásának 40. oldalán.) Ezt az imádságot miután könyv nélkül megtanultuk, nagyon gyakran el szoktuk mondani együtt hangos szóval a konfirmációi előkészítő órák előtt, hogy ez által az imádság által is tudatossá váljék mindenik növendékem lelkében *a konfirmáció igazi célja*: „Mennyei Édes Atyám! *Ama szent napra készítetem, amelyen életem Neked és Szent Fiadnak kell felajánlanom élő háladldozatul.*“

Most, amikor a konfirmációi előkészítés nehézségeiről szólok, erre a célra nézve mondom el tapasztalataimat, melyeket *különböző típusú gyülekezetekben* szereztem.

I.

„*A konfirmáció = versenyvizsga.*“ Nincs az a kemény szírt, amelyik szilárdabban tartaná magát, mint amilyen keményen és mélyen ez a vélekedés beette magát a legtöbb, főleg falusi gyülekezetünk lelkébe, ahol mindenki ismeri a másikat és ahol minden jószándékú szülő ugyancsak sokat ad arra, hogy „a más gyermeke az övé elejébe ne kerüljön.“ *A lelki minőség* nem sokat számít, mondhatnám semmit sem számít: irigykedést, szitkozódást, verekedést, a másik lecsufolását *nem érzik* bűnnek, de annál érzékenyebbek arra, hogy majd ki lesz legelől a kikérdezéskor, úrvacsoravételkor.

Legelső gyülekezetemben, *egy egészen azonos összetételű, kb. 800 lelket számláló földműves gyülekezetben*, ahol a fenti meg rögzített szokás járta, *sűrű családi látogatással, a szülők lelki nevelésével, személyes érintkezéseim során a konfirmáció céljáról a szülőkkel beszélgetve* próbáltam segíteni a fenti helyzeten. Ebben a gyülekezetben valamennyi kurátorom nagyon kedves barátom, lelki testvérem volt. Az egyik kurátorom fiát is konfirmáltam többek között. Az apa előtt már világosan állt a konfirmációi előkészítés célja. Ez alatt az idő alatt egyik előkészítő órán valami valótlan-

sággal mentette ki előttem a fia magát. Én nem is gyanítottam semmit, de az apa a többi gyerektől megtudta s valósággal betege volt lelkileg a dolognak. Nem nyugodott addig, míg a fia fel nem keresett engem és bocsánatot nem kért hibájáért. A szomszédok rosszalólag csóválták a fejüket, hogy a kurátorom milyen szigorú nevelési elveket gyakorol családjában gyermekeivel szemben. De a kurátorom nem törődött a szomszédai fejcsóválásával. Sőt a falu felháborodásával sem törődött, amikor a templomban a padokban *névsor szerint* (ábéce rendben) ültek a fiúk is és a leányok is a templomban s nem pedig a megtanult kátékérdések mennyisége sorrendjében, vagy pedig a gyermekükben elgyönyörködő szülők vagyoni elsőbbsége szerint. Sokáig próbálták ellenem izgatni a kurátoromat, mint mindenképen vezetőembert, akinek a fia — *horribile dictu* — kikérdezéskor és úrvacsoravételkor is a második sor közepén ült s nem az első padosor élén, de a kurátorom erős maradt a Krisztusban; őt nem lehetett ebben a dologban félre-csavarni senkinek sem. Mindenkinék csak ezt felelte: „A tiszteletes úr megtette a magáét, hogy az én fiamat is, mint a másét, Krisztushoz igazán elvezesse. Én teljesen meg vagyok elégedve.“

Persze, semmiképen sem ez lett volna a dolog vége, hogyha a konfirmációi előkészítést szigorúan a káté órákra szorítottam volna a családi látogatások és a szülők ilyen irányú lelki nevelésének mellőzésével.

II.

„Konfirmálni illedelem.“ Második órhelyemen szereztem ezt a tapasztalatot. A gyülekezet tagjai ismerik mind egymást. Nem történhetik meg tehát az, ami városon gyakori eset, hogy valaki az úrszertalához járulna anélkül, hogy konfirmált volna is valaha. Ámde a gyülekezet itt várossal összeépült, a város aszfaltja után esekedő falusi gyülekezet. Szülői tekintély, családi jó erkölcs, a gyermekek fegyelmezése, szégyelni tudás is szembeszökően sokkal kevesebb, mint az előbbi gyülekezetben volt. A konfirmációra való előkészítés egyik fő nehézsége az, hogy a kátétanulást a legtöbb gyermek nem veszi komolyan s a szülőkben sem kap a lelkipásztor háttédet, hogyha ezen a helyzeten segíteni akar. A gyermekek nem járnak el az előkészítő órákra pontosan; tehát nemcsak hogy a könyv nélkül megtanulandó leckéikkel nem készülnek el, de még a magyarázatokról is hiányzanak. A zsolttárének tudásuk száználmasan sekély; rettenetesen érzik az előbbivel szemben itt a hitvallásos elemi iskola hiánya; a gyermekek közül sokan olvasni is alig-alig képesek. Itt az előkészítő „órák“ a kiáltó lelki és szellemi hiányokra való tekintettel mindig *félnaposak* voltak, mert a legtöbb gyermekkel otthon lelkileg semmit sem törődtek a szülők. Konfirmálni ugyan beiratták mind a gyermekeiket, de inkább csak illedelemből, sem mint hogyha a konfirmációt valami komoly dolognak érezték vagy tartották volna; mindössze azt lát-

ták benne, hogy „azután a gyermek is odaállhat az úrasztalához.“
Itt a konfirmándusaim között volt többek között egy szektáskodó
édesanya egyik fiacskája is. A parochiától hat kilométerre laktak
egy erdőszélen. Iskolába soha se járt. És ez a fiú tudott a leg-
jobban olvasni, mert a szektáskodó édesanya kis gyermekeivel
minden nap olvasott és olvastatott a bibliából. *Pompás biblia-
ismerettel rendelkezett ez a fiú. Egyetlen előkészítő órát se mulaszt-
ott volna el. Hat kilométerről jött. Láthatóan élvezte azokat. Igaz,
hogy őt tanítani is élvezet volt! Oh, ha a református apák és
anyák hasonlóképpen minden nap olvasnák a család bibliáját gyer-
mekeikkel otthonaikban! Persze, ez a lelkipásztor házában kell
legelső sorban így életgyakorlat legyen s aztán egybeült is!*

III.

„Konfirmálni!? Minek?!“

„Jere, essünk túl rajta.“

„Engem nem engednek, hogy járjak!“

A városi gyülekezet konfirmációi előkészítőjén az első teher-
tételt azok az ifjak jelentik, akiket a város szélsőbal irányú áram-
lata újra és újra magával ragad, akik esetleg ilyen szellemű munka-
adóknál tanulók vagy ilyen szellemű szülők gyermekei. Ezek fittyet
hányanak minden vallásnak, magának a jó Istennek is és az egészet
elintézik ezzel a fölényesen kijelentett két szóval: „Konfirmálni?!
Minek!?“ Ilyenkor a presbitereket szoktam igénybe venni s általuk
próbálom meg misszionálni az illető ifjú szülőit, munkaadóját és
őt magát is.

A második teher-tételt a városi konfirmációi előkészítő mun-
kában a vidékről beözönlők képezik, akik sok esetben csak azért
menekülnek hazulról be a városba, hogy ott aztán nagyobb szé-
gyenkezés nélkül, mintegy a „Bakony sűrűjében“ sokan az otthoni
kötelező cifra ruhák kötelező megvétele elől elrejtőzve, átessenek
a konfirmáción. Ezekkel a szavakkal is szokták hívni egymást a
konfirmációi beiratkozásra: „Jere, essünk túl rajta!“ Rendszerint
teljesen elhanyagolt, irni-olvasni nagyon hiányosan tudó vagy épen
egészen analfabéta, a Miatyánkon túl semmiféle hitbeli ismerettel
sem rendelkező társaság; akik még hozzá mint gazdasági vagy
háztartási alkalmazottak teljesen le vannak kötve s az előkészítő
órákra is alig-alig képesek eljárni. Az ilyenek iránt mély részvétet
érzek (szülők iránt annál kevésbé!) önhibájukon kívül fennálló
hátrányos helyzetük miatt s legfőbb céloom az ilyenekkel különösen
megéreztetni azt, hogy én is szeretem őket és a református egy-
házunk is *anyaszentegyház* kíván lenni a számukra. Kiváló lelki
értékeikért, ami fel-felcsillan itt ott az előkészítés során, ezt meg
is érdemlik. Szorgalom tekintetében rendszerint sokkal többek a
kényelemben nevelt gyermekeknél. Volt már pld. egy olyan kon-
firmándus leányom is, aki egy kéményseprőnél szolgált; képtelenül

igénybe volt véve nappal minden perce; mindenek cseléd létére két kis gyermekre is állandóan vigyáznia kellett. És ez a kis cselédleány képes volt éjjel lámpánál ilyen nappali lekööttség dacára is a teljes Heidelbergi Kátét megtanulni! Ezeknél az így „eladott” gyermekeknél különösen súlyt helyezek arra, hogy helyzetüket és körülményeiket egyenkint egész pontosan megismerjem, hogy ahhoz képest tudjak bánni velök. A felfogásom ugyanis az, hogy az úrvacsorához közülök mindeniknek joga van, *valakik csak igazán szeretik közülök az Úr Jézus Krisztust és hisznek Benne*, mégha a teljes káté megtanulására szellemi elhanyagoltságuk, lekööttségük miatt képtelenek is.

Gyülekezetemben a konfirmációi előkészítésre három típusú ifjúság jár: a földész ifjak, a középiskolások és az iparos tanulók. Lelkileg a legfájóbb része a dolognak az, hogy társadalmilag az így tagolódott ifjak nem érzik az egy *gyülekezethez való tartozandóságukat*, nem vállalja a legtöbbjük az egymással való közösséget, mintha nem is egy test volnánk a Krisztusban! Ez pedig olyan fontos érdek, hogy ezt disdalra kell segítsük minden áron. Roppant gátlása ennek a középiskolásoknak az egészből való szándékos kiragadása s a *gyülekezeti* konfirmációi órák látogatására való nem kötelezése. Kisebbik baj a társadalmi gőg, ami még a földész ifjakat is fogva tartja városban, de ami ellen közös imádsággal és szeretettel eredményesen lehet küzdeni.

Gyülekezetem ifjúságának jó kétharmad részét az iparos-tanuló fiúk és leányok képezik. Csak *alig* jobb a cselédsorban levő ifjúságnál; azoknál igényesebbek és — hanyagabbak a tanulásban. Ezeknek a jelszava, hogyha sűrű hiányzásaitat számbaveszi a lelkipásztor: „*Engem nem engednek, hogy járjak!*” Sajnos, a legtöbbszőr szó szerinti igazság ez. Ilyen esetben aztán a szülőt és a munkaadót terheli a felelősség; a szülőt azért, mert a konfirmációi előkészületre való elengedést nem kötötte ki gyermeke beszegődtetésénél, mert a szülő maga sem él igazán lelki életet; a munkaadót pedig azért, mert mint valami braziliai kávéültetvényes, olyan keménylelkűséggel használja ki szerencsétlen fiú- vagy leánytanulója visszás helyzetét. Azért aztán az előkészítő órákat, olyan időben igyekszem tartani, újévtől húsvétig minden szerdán és szombaton este 6—8 ig és vasárnap este 6—¹/₈ ig, amikor ezek a rabtartók is kénytelenek szabadon bocsátani foglyukaikat. Húsvéttól áldozócsütörtökig minden nap tartok előkészítő órát. Az előkészítő órákon az ellenőrzést nem névsorolvasással gyakorlom, hanem egyetemi rendszer szerint: minden órán mindenki sajátkezűleg írja fel a nevét egy erre a célra szolgáló papírra s az ilyen ellenőrző lapokat megőrizve konfirmáció előtt a presbitereknek és szülőknek is bemutatva. E lapokból tűnik ki aztán egyik-másik gyermek turpissága; nevezetesen az, hogy munkaadója vagy szülője pontosan elengedte az előkészítő órákra, de ő ezalatt másfelé csavargott a városban. Mert az ilyenre is volt már szomorúan eset. Hiszen, hála Istennek, sem a munkaadók, sem a

szülők nem mind pogányok városon sem, bár közülök nagy számmal akadnak olyanok is.

Az előkészítés további nehézsége az, hogy míg falun mindenki mindenkit ismer és ennek óriási fegyelmező ereje van, addig városban a gyakori ide-oda elköltözgetésekkel nagyon könnyű eltűnni a lelkipásztor ellenőrző tekintete elől. Az ilyen „bujkálók“ mint mindent, így a konfirmációt is nagyon könnyen elhanyagolják. Ezért itt nem elégedhetik meg az ember azzal, hogy *ők jelentkeztek önként a konfirmáció előkészítésre*, hanem fel kell a konfirmáló ifjúság egy részét kutatni a szomszédsági lelkigondozók, presbiterek, idősebb bibliaköri tagok segítségével által. Utánuk kell menni az eltévedő, el-elmaradozó báránynak. Biztatni, bátorítani kell őket, különben teljesen elmaradnak.

Biró Mózes.

A konfirmáció után.

A konfirmált ifjú hitvallástételét ez az Ige jellemzi legjobban: „Hiszek Uram, légy segítségül az én hitetlenségemnek.“ Az anyaszentegyház ezt a *szentséget* akarja megadni az ifjak számára, hogy a kathekumenusokból confessorokká lehessenek. Már részben a konfirmációs előkészítés folyamán találkozunk azokkal az akadályokkal, amelyekkel meg kell küzdenünk s amelyekkel a konfirmáció után is számolnunk kell.

Az ifjú családi környezetében ellentétet talál az Evangélium követelménye és a család élet-folytatása között. A konfirmáció idején még reménységet táplál magában az ifjú afelől, hogy családja szellemét egymaga át tudja alakítani, azonban a későbbi időben, ha idejében segítséget nem kap, a család megszokott világios életét éli tovább. Ezért lényeges, hogy a konfirmáció után kísérjük figyelemmel ifjaink életét a családban. Már a konfirmáció idején vannak olyan összejövetelek, ahol az ifjak a szülők és keresztszülők társaságába kapcsolódnak be s rajtuk keresztül ismerik meg az egyház idősebb tagjainak közösségét, viszont a felnőttek azokat a kérdéseket, amelyekben Isten reájuk az ifjak tovább nevelésében igényt tart. Ilyen alkalmak segítenek áthidalni azt a távolságot, ami az apák és fiak között a lelki forradalmak idején mutatkozni szokott. A keresztyén családi légkör megteremtésével az ifjú vallásos élet megnyilvánulásai: imádkozás, Szentírásolvasás szabadabbakká lesznek s a családi kör az első munkakör, ahol az ifjú az Evangélium parancsait megvalósíthatja.

Pásztori oldalon tehát a szülők személyes munkájának elősegítése vár reánk. Nehezebb a helyzet akkor, ha a konfirmáció után a műhely környezete áll szemben az ifjú új életével. Ilyenkor fel kell keresnünk azokat a lelkeket, akikre a konfirmált ifjút, mint egy, a hitben erősebb testvérré bízhatjuk. Ez a megbízás magára a megbízottra is nevelő hatású s ilyen támogatásra akkor, amikor az új környezet elemi erővel támad az ifjú lelke ellen. Ez a kapcsolat az evangélium közösségteremtő erejének munkája lehet.

A segítség másik oldala a konfirmált ifjú személyes pásztorálása. Számon kell tartanunk ifjainknak az egyéni életét s megteremtünk azt az alkalmat, hogy ők a lekipásztor előt feltárhassák lelküket s keresztyén életük akadályait. Ebből a szempontból nemcsak a családban és munkahelyen való meglátogatás fontos, hanem különös jelentőségű az, hogy az ifjak a lelkészi hivatal

csendjében keressék fel azt, aki előtt rendszeresen már a konfirmáció idejétől kezdve megjelenhetnek s a lelkipásztoron keresztül hallja meg az ifjú az Ige számonkérését és Isten személyes parancsát. Ugyanakkor találjon baráti tanácsadást élete nehéz kérdéseiben. A legritkább esetek közé tartozik, amikor a református ifjak felkeresik lelkikérdéseikkel lelkipásztorukat. De azon kell munkálunk, hogy míg egyfelől a lelkipásztor is találja meg a kulcsot az ifjú lelkéhez, másfelől az ifjú is találja meg a lelkipásztor ajtáját. E segítesen kívül az fratterjesztés figyelmezteti a vallásos fiatalokon keresztül az ifjakat a Krisztus mellett maradásra.

Harmadik segítség a közösségi munkán keresztül történik. A konfirmáció után a serdülő bibliaköri csoportokban kínálkozik az alkalom a konfirmáció eredményének megtartására. Egy egészséges ifjúsági keresttyén egyesületben találunk olyan tagokat, akik a serdülők közötti munkában segítségül lesznek. Csak néha ott vettünk, hogy mi magunk akarjuk a vezetést a legapróbb részletig is keresztülvinni és nem vesszük észre azokat a segítőköt, akiket Isten mellénk állt s rajtunk keresztül akar munkába állítani. Egyik konfirmáló csoport idősebb tagját vasárnapi iskolai segítesel bíztam meg. Hűségesen végezte a reábizottakat és vezette őket éveken keresztül. Egy idősebb bibliakörös IKE tag a konfirmálók egyik összejövetelén segítkezett és szolgálati munkába kapcsolta be az egész csoportot. A csoport a konfirmáció után is együtt maradt s a szeretetszolgálatnak valóságos iskolájává lett.

Az ifjú ág magatartásából érthető, hogy vannak lelkek, kik hosszú ideig elzárkóznak az egyházi közösség elől. Sokszor kell látnunk a konfirmációi munkánk eredménytelenségét, ha az istentisztelet, urvacsora tekintetében nézzük őket. Nem elégedhetünk meg azokkal az eredményekkel, amelyeket a csoportban végzünk, hanem a csoport munkájának ki kell terjedni azokra, akikhez a segíteset, az evangéliumi figyelmeztetést az ifjak, mint barátok kell, hogy továbbítsák.

A konfirmáció közössége egy egyházi közösség, amelyben az egyház egész életét meg kell, hogy ismerjék és a Krisztus parancsát kövessék. E tekintetben az imádságra való nevelés, a szeretetmunka, misszió, másfelől az életben felmerülő nehézségekre az Evangélium megoldása, bűnbánat, megbocsátás vezetnek el újból és újból a hit harcához, melyben a megalkuvást nem tűrő hűség hangsúlyozására van szükség. Az ifjaknak ez a közössége nevelés az egyházi közösségre, amelyben egész életükben résztvesznek.

Végeredményben a konfirmáció utáni továbbvezetés kapcsolatos azzal a kérdéssel, hogy hogyan segítsük az úrvacsorában részesült ifjakat arra, hogy az egyház úrvacsorázó tagjai lehessenek. Hogyan pásztorolhatjuk egyéneként és csoportokban úgy, hogy közösségben tartsuk őket a Főpásztorral, aki őket is Igéje és Szentlelke által megtartja.

Molndr Károly.

1938-ban.

Híveinek nagy száma, a theologiai tudományokban való jelentős eredményei és mai különleges helyzete révén a német protestántizmus egyházi téren a nemzetközi érdeklődés középpontjában van. Barth Károly magyarországi és erdélyi utazása a magyar protestántizmus és közelebről a magyar reformátusok előtt is felhívta a figyelmet a németországi protestántizmus küzdelmeinek egyetemes jelentőségére. Ez pedig Barth szavai szerint abban a figyelemzetetésben van, hogy *„ma az evangéliumi keresztyén egyháznak léte, existenciája forog veszélyben“*. Soha az egyházat a reformáció és ellenreformáció óta hasonló veszedelem nem fenyegette. A liberálizmus és szabadgondolkodás „micsoda ártatlan idők és jelenségek voltak“ a mai veszedelmekhez képest. A német protestántizmus helyzete és küzdelmei ugyanis abból keletkeztek, hogy *a jobboldali német állam minden téren az egyedáruság birtokosaként lépett fel ezzel a nyíltan kimondott igénnyel: „Én az Úr vagyok a te Istened, ne legyenek neked idegen isteneid én előttem“*.

Fentiekből önként következik, hogy a német protestántizmus helyzetének alakulása, küzdelmeinek tanulsága minden öntudatos református egyházat egészen közelről érdekel és minket, erdélyi magyar reformátusokat is kell érdekeljen.

Egy legújabb statisztika¹ szerint a német protestánsok száma 41 millióra tehető. Ausztria beolvadásával még mintegy 300.000 protestáns került a birodalomba, 123 gyülekezettel. Így az Anschluss után Németországban a több, mint 41 millió protestáns (legnagyobb részük evangélikus) 13.470 gyülekezetben él, 18.196 lelkipásztor irányítása alatt. A gyülekezetgondozást 5111 diakonus és 40.000 diakonissza vállalja. Ezeknek munkájára jellemző, hogy csak Berlinben 14 kórházat tartanak fenn s naponta mintegy 9000 beteget ápolnak. 1936 folyamán a Bodelschwing-otthonban 50.940 hajléktalan férfi és nő nyert elhelyezést. Ugyancsak berlini diakonisszák 7 népkonyhát vezetnek s átlag naponta 2500 személynek adnak eledelt. A német protestántizmus tehát nemcsak a hívek száma,

¹ Revue du Christianisme Social, 1938, Juillet—Août, 118. A cikkben felsorolt események legnagyobb részét a francia folyóirat beszámolóiból vettem.

hanem nagyjelentőségű szeretetmunkája révén is igényl tarthatott az állam barátságos magatartására és elismerésére.

Nem ez történt. Amint 1933 ban Hitler jobboldali kormányzása megkezdődött, csakhamar jelentkezett az ú. n. világnézeti ellentét az öntudatos evangéliumi protestántizmus és nemzeti szocializmus között. Nyilvánvalóvá lett, hogy ez utóbbi nemcsak politikai és gazdasági, hanem az egyéni és közösségi élet minden terén kizárólagos befolyásra, sőt hatalomra törekszik. Ebben a törekvésben csakhamar szembekerült a Barth hatása alatt megújuló evangéliumi egyházzal, mely nem akarta engedni és nem engedhette, hogy a nemzeti szocializmus deformálja az Evangélium tanításait. Az új és feszült helyzetben ugyanis a német protestántizmus kettészakadt és egy része hajlandó volt a hitleri világnézet pontjait elfogadni. Ezeknek elfogadása maga után vonta az ú. n. „német keresztyének“ különválását, melyet az állam természetesen örömmel támogatott. A német keresztyének 1934 november 13 án tartott nagygyűlésen követelték az evangéliumi keresztyénségnek a hitleri nemzeti szocializmus tanításai alapján való átfőrmálását. Ez lényegében azt jelentette, hogy a német protestántizmus vesse el az Öszövetséget, tagadja meg a szenvedő Messiást, alkalmazza az árjaelméletet, az egyházat állítsa egészen a népiség szolgálatába. A német keresztyének követeléseivel szemben Barth vezetése alatt megindult a hitvalló egyházak határozott ellenállása. A kormány természetesen a német keresztyének mellé állott s Barhnak távoznia kellett az országból. Azóta a küzdelem állandóan folyik s ma már odafejlődött, hogy a nemzeti szocializmus mint egy valószínű új vallás lép fel, melynek főtörekvése az evangéliumi keresztyén szellem aláaknázása és megsemmisítése.

1938 ban a német protestántizmus helyzete már sok aggodalomra ad okot mindazoknak, akik a kulturharcot keresztyén együttérzéssel figyelik. A nemzeti szocialista állam két úton próbálta a protestáns ellenállást leszerelni: 1. A lelkipásztorok megfélemlítésével, hűségesküre való kényszerítésével, valamint utánpótlásuk megakadályozásával. 2. A nemzeti szocialista „világnézet“, illetve vallás terjesztésével és a tömegnek e szellemben való nevelésével.

1. Minden ellenállás elfojtásának egyik legelső eszköze az ellenállás vezetőinek elfogatása és megfélemlítése. A német protestántizmus evangéliumi igazságainak Barth távozása után egyik leghíresebb védője *Niemöller Károly dahlemi lelkipásztor* volt. Érthető ezek után, hogy a „német keresztyének“ elsősorban ellene buzgólkodtak és az ő elhallgattatását kérték a hatóságoktól. Valóban Niemöllert csakhamar letartóztatták és mintegy félévi vizsgálati fogság után bíróság elé állították. Az ellene felsorakoztatott vádak elég „súlyosak“ voltak: az állam és nemzeti szocialista párt tekintélyének megsértése, a templomi szószéknek „politikai“ célokra való felhasználása, az állam és nemzeti szocialista párt elleni izgatás. Az első tárgyalás 1933 február 7 én volt, Niemöller védői

kérték a tárgyalások nyilvánosságát, de kérésüket az államügyész indítványára a bíróság elutasította, sőt a tárgyalásokról még a Hitvalló Egyház képviselőit is kitiltotta. Erre a vádlott lelkipásztor kijelentette, hogy a tárgyalásokon többé nem vesz részt, magát nem védi és védőtől a megbízást visszavonja, vallomást nem tesz, cselekedjék a bíróság úgy, amint akar. Mikor a bíróság újabb tanácskozás után hivatalból rendelt ki védőt melléje, Niemöller ezt is visszautasította. A további tárgyalásokat is a nyilvánosság nélkül tartották meg s végül a vádlottat 7 hónapi várfogságra ítélték el, mivel az indokolás szerint „visszaélt a szószerk hatalmával és bírálta az államot“. Később azonban mégis felmentették s úgy látszott, hogy a híres lelkipásztorral szemben a bíróság nem talált elég vádpontot. Ekkor azonban beavatkozott a német titkos rendőrség és Niemöllert a Sachsenhausban lévő gyűjtőtáborba vitték. A hír mindenfelé óriási feltűnést keltett; bel- és külföldön egyszerre megmozdultak a dahlemi prédikátor hívei és barátai. Csakhamar a közbenjárások és tiltakozások özöne indult meg. Annál is inkább, mert híre futott annak, milyen szigorú elbánást alkalmaznak a gyűjtőtáborban. Egész nap egy magános cellában volt, mindenkiől elkülönítve. Sokáig senkit sem engedtek hozzá. Még a tábor lelkipásztorával is csak fegyveres őrök között beszélhetett egy istentisztelet alkalmával. Összesen 32 küldöttség érkezett Németország különböző vidékeiről Berlinbe, hogy Niemöller szabadonbocsátását kérjék. Ám nem is engedték őket Hitler kancellár elé, pedig a keletporoszországi küldöttséget maga a helybeli nemzeti szocialista tagozat főnöke vezette. Hasonló eredménytelenség kísérte a külföldi keresztyén egyházak közbenjárását és tiltakozását is. Valóban, alfg, hogy Niemöller ellátelése, illetve gyűjtőtáborba való hurcolása a külföld tudomására jutott, egy tiltakozó látványt intéztek Hitler kancellárhoz, Kerl vallástügyi miniszterhez és Gurtner igazságügyminiszterhez. A táviratot a canterbury-i érsek, a svéd egyház püspöke, a thyalirai érsek, a görög orthodox egyház feje, a francia protestáns szövetség elnöke és az amerikai keresztyén egyházak szövetségének külföldi ügyekkel foglalkozó elnöke írta alá. Az aláírók „kötelességüknek tartják mélységes aggodalmuknak kifejezésre való juttatását Niemöller lelkipásztor fogságának meghosszabbításáért, melyet a titkos rendőrség rendelt el a törvényszerk ítéletének számbavétele nélkül“.

„Ázt hisszük, — folytatják a távirat aláírói — hogy millió és millió keresztyén, aki a világon barátságos viszonyt kívánna Németországgal, velünk együtt mélységesen fájlalja az egyik német testvérével szemben alkalmazott megtorlást, különösen azok után, hogy az illetőt rendes tárgyalás után felmentették azon vád alul, mintha ő alattomos támadásokat rendezett volna a német állam ellen.“ De más országokban is történtek megmozdulások a Niemöller ügyben. A genfi Szent Péter székesegyházban a március 6-i istentisztelet alkalmával egy percnyi csöndes ima hangzott el a bebörtönzött német lelkipásztorért. Az Egyesült Államok evangéliumi

egyházainak szövetsége pedig egy külön tiltakozó levelet intézett a világ minden keresztyén egyházához, melyben leghatározottabb elítélését nyilvánítja azokkal az üldözésekkel szemben, melyeket Németországban a keresztyénség ellen folytatnak. Különös felháborodását fejezi ki a Niemöller elfogatása miatt. Felidéri a német kormánynek a kezdet kezdetén tett nyilatkozatait és ígéreteit s megállapítja, hogy a kormány ugyanazokat a módszereket használja a keresztyének ellen, mint a kommunizmus, melyet pedig támadni szándékszik.² A levél vége egy sürgős felhívást intéz az egész keresztyénséghez, kérve, hogy a nemzeti szocialista államnak a keresztyénség elleni intézkedéseit tekintse az egész világon maga ellen intézettnek.

Am a német egyházpolitika intézőit nem riasztotta vissza ez a külföldi beavatkozás, mely pedig az amerikai közvélemény német és diktatura-ellenes hangulatának erősödésére nagy hatással volt. Folytatta tovább a német prot. papság visszaszorítására és megfélemlítésére kidolgozott eszközök alkalmazását. Niemöller sorsában csakhamar más lelkipásztorok is osztoztak. Az ő bátor ellenállása újra megerősítette a lelkipásztorokat. A Saar vidéken többet letartóztattak közülük. Egyiket azért, mert nem volt hajlandó a nemzeti-szocializmus által bevezetett és pogány vonásokban bővülködő temetési szertartáson résztvenni. Társát meg azért fogták el, mivel tiltakozott kollégája letartóztatása ellen. Egy sziléziai azért jutott hasonló sorsra, mert nem volt hajlandó egy keresztelést végrehajtani, miután az egyik keresztapa a Rosenberg tanát vallotta. Március végén 16 papot tartóztattak le. Júniusban 83 lelkipásztort mozdítottak el az állásából és 51-et a prédikálástól tiltottak el. Egyidejűleg sok helyen intézkedéseket tettek a lelkipásztori utánpótlás megakadályozására. E célból bezártak több teológiát. Így a szászországi Luckendorf, a sziléziai Namburg és a Berlin—spandaui apologetikus központ intézményei szűntek meg. Február végén több protestáns folyóiratot betiltottak. Többek között a Lutherische Kirche, Um Glauben und Kirche, majd júniusban az Evangelische Unterweisung c. folyóiratok engedélyeit vonták be. Igaz, ugyanakkor több, régóta betiltott folyóiratnak újból engedélyezték a megjelenését. Így jelenhetett meg újból a Reformierte Kirchenzeitung is.

Érthető ilyen körülmények között, hogy a német theologusok száma az utóbbi időben nagyon leesett. Így pl. Berlinben 1933-ban 763 papjelölt volt, 1938-ban már csak 172. Bönmban (Barth egykori fakultásán) 1937-ben 184, 1938-ban már csak 32 jelölt készült a lelkipásztori pályára. Tübingában 940-ről 387-re, Erlagenben 567-ről 243-ra, Halle-ban 418-ról 235-re, Rostockban 244-ről 185-re esett a theologusok száma. Az utolsó négy év alatt átlag 65%-al esett a német prot. lelkészjelöltek száma.

Közben 1938 folyamán újra előtérbe nyomult a lelkipásztorok-

² Christianisme Social, 1938 Mars, 285—286. 1.

tól követelt hűségeskü ügye. Ebből az állam egy politikai kérdést csinált, ami ellen a hitvalló lelkipásztorok tiltakoztak. Magának az eskűnek letételét senki sem utasította el, csak azt akarták elérni, hogy ezt az esküt ne lehessen a nemzeti-szocialista tanok elismeréseképpen értelmezni. Miután e téren emelt kifogásaikat csak részben ismerték el, sok lelkész tartózkodott az eskű letételétől. Így Berlinben 600 közül 158, Poroszországban 1500, Essenben 64 közül 55, Barmenben 35 közül 30 utasította vissza az esküt. Egyelőre nem mozdították el őket állásaikból s újabb határidőt tűztek ki az eskű letételére.

Az 1938 ban bekövetkezett Anschluss hatása bizonyos mérvű ellanyhulás volt a német protestántizmus ellenállására. Az osztrák protestánsok ugyanis nagyon sokat szenvedtek az 1934 ben életbe léptetett katolikus jellegű kormányzat intézkedései miatt s ezért közöttük mindig sok híve volt a Németországgal való egyesülésnek. Elégedetlenségüket a nemzeti-szocialista propaganda ügyesen kihasználta. Ilyenformán az osztrák protestánsok nagy örömmel üdvözölték az Anschlusst. Ennek megtörténte után a nemzeti-szocializmus bizonyos alapelveit el is fogadták. A központi vezetőségnek a lelkészekhez intézett utasítása többek között a következő sorokat tartalmazta: „A birodalom, a nép és Vezértünk iránti pozitív magatartásunkat nemcsak a vér és a faj határozza meg, hanem az a mélységes meggyőződés, hogy mindezekben maga Isten nyilatkozott meg, beavatkozva néptünk érdekében. A Führer pedig az isteni akarat végrehajtója néptünk szabadulását illetőleg.”

Az osztrák protestánsoknak a német evangélikus egyházzal való csatlakozása valóban mintha megbontotta volna kissé az addigi ellenállás egységét. Úgy látszik mindnyájuknak nagyon imponált a német külpolitika emez újabb, tagadhatatlanul nagy sikere. Talán ez magyarázza meg azt a furcsa tényi, hogy több protestáns folyóirat átvette a nemzeti-szocializmus hivatalos folyóiratának egy cikkét, melyben a Dollfuss kancellár egyik gyilkosának utolsó perceiről írtak mintegy kiengesztelő, sőt dicsőítő módon.

Mi lesz a hitvalló egyházak és lelkipásztoraik további ellenállásával, nem tudjuk. Az kétségtelen, hogy helyzetük napról-napra nehezebb. Mialatt ők nehezen védhetik az evangéliumi keresztyéniséget, mert folyóirataikat cenzurázzák és őket szigoruan ellenőrzik, azalatt a nemzeti-szocializmus tanait mind nagyobb erővel viszik bele a német tömegek lelkébe. Hivatalos sajtó, agitátorok serege hirdeti az új „vallás” világnézetét. Ezt tanítják az összes iskolákban, honnan a keresztyén vallásoktatást lassanként egészen kizárják. A német leányok szövetségének egyik bajországi vezető gyűlésen az elnök nyíltan kimondotta: „nekünk a keresztyéniséget ki kell irtanunk. A jelszó így hangzik: vagy nemzeti-szocialista világnézet, vagy keresztyén világnézet. Aki az utóbbihoz csatlakozik, az áruló.”

Azt gondolná az ember, hogy ez egy vidéki elszólás, vagy

jelentéktelen nyilatkozat. Sajnos Rosenberg Alfred nemrégén ugyan-
csak azt mondta a birodalmi kulturgyűlésen: „Hogy a katolikus
egyháznak és vele együtt az evangélikus hitvalló egyháznak mai
formájában a nép életéből el kell tűnnie, az előttem — és hiszem,
hogy ezt a Führer szándéka szerint is mondhatom — tökélete-
sen világos.“ Az ifjúság nevelésében ez a követelmény döntő.
„A tanterv minden iskolában keresztyén- és zsidóellenes szellem-
ben van kiépítve, a felnövekedő nemzedék minden ámitásról
védve van.“

Ezek után megérthetjük Barth keserű állásfoglalását, melyet
a magyar egyetemi hallgatónak írott válaszlevelében fejezett ki.
„A német nemzeti szocializmus egy keresztyénellenes mythosnak
tudatos csaldsra és vak erőszakra támaszkodó diktaturdja a teljes
emberietlenség, szabadságnélküliség és jogfosztottság szükségképeni
következményével az egész állami, társadalmi, kulturális élet terü-
letén. E rendszer körében sem evangéliumi igehirdetés, sem egyház
nincs többé.“

Hasonlóképen nyilatkozott a katolicizmus feje, XI. Pius pápa
is. Már 1937 dec. 24-iki beszédében így szólott: „Németországban
tényleges üldözés van . . . Bizonyos idő óta azt mondják és azt
akarják elhiteitni, hogy nincs üldözés. Mi a magunk részéről tudjuk,
hogy ez az üldözés létezik, még pedig olyan szörnyű formában,
melyhez hasonló ritkán fordult elő. Egy olyan üldözésről van szó,
melyben az erőszak durvasága és a fenyegetés rettentése épen úgy
megtalálható, mint a rászedés . . .“

Igy áll a helyzet Németországban. A hitvalló egyházak lelki-
pásztorai tovább küzdenek az Evangélium tiszta hirdetése érde-
kében. Niemöller munkáját mások folytatják. A világ protestáns
közvéleménye pedig fokozódó érdeklődéssel figyeli a német pro-
testantizmus küzdelmét. Az idézett távirat és az amerikai evangé-
likus egyház által a világ ker. egyházaihoz szétküldött levél bizo-
nyítja, mennyire árt ez Németország tekintélyének külföldön.
Mondhatjuk, hogy a világ nagyobb részét azok az országok alkot-
ják, melyeknek lakossága túlnyomó többségében fájlalja, sőt elítéli
a németországi egyházpolitikát és a nemzeti-szocializmus egész
jobboldali rendszerét. Nyilvánvaló, hogy ezekben az országokban
folyton fokozódik a németellenes hangulat. Ha más ok nem is,
ez mindenesetre talán előbb-utóbb változásra kényszeríti a német
egyházpolitikát.

Bíró Sándor.

Id. Nagy Domokos esperes, kutyfalvi lelkipásztor élete.

Híveiről minden egyházi terhet levett, de a közmunkaváltságot — az egyellen adót abban az időben — meghagyta és nagyon szigorú, kérlelhetetlen volt annak felhajtásánál. Egy fillért sem engedett el belőle, mert úgy érezte, hogy „aki egyházáért nem áldoz, az nem is érzi, hogy hozzátartozik.“

Kérlelhetetlen ellensége volt a korcsmáknak és korcsmázóknak. Szívósan, eredményesen és rendületlenül irtogatta ezeket. 9 korcsmát pusztított ki. Szidott, feddett, gúnyolódott. Nem törődött azzal, hogy egyesek megharagusznak rá és ellenségeivé lesznek. Eltúrta, hogy a templom előtti szinben, melyet ő építtetett, — kártyázzanak, gyűlésezzenek, csak a korcsmába ne menjenek. Ostora volt a vadházasoknak. Egy izben karhatalommal zavartatta szét őket. Eklézsiakövetés nélkül senkit sem esketett meg közülük. A vasárnapi lakadalmazókat — amely szokás ellen szívósan küzdött — azzal büntette, hogy csak a lelkészi irodán végezte az esketési szertartást.

2 *Az egyházmegyének rendre csaknem valamennyi tisztségét viselte.* Volt fegyelmi, közigazgatási és házassági törvényszéki bíró, aljegyző, levéltárnok, számvevő, főjegyző és esperes, végül tb. esperes, ker. képviselő, egyházmegyei tanácsos és tanácsbíró. Főjegyző korában ő indítványozta az egyházmegyei temetkezési egyletek és a Szeretetház létesítését. Ezeket az általa felvetett terveket szívós kitarással addig propagálta, míg végre tetet öltöttek.

Egy cikluson át viselte az esperesi hivatalt. (1901—1911) A megelőző választáson kisebbségben maradt. Ez nagyon halkká, komollyá tette. Esztendőkn át nem igen volt kedve tréfálkozni, pedig azelőtt vidám, beszédes, dalos volt családja körében. Mikor 1901-ben végre megválasztották esperesnek, újra felélénkült. Második bukását 1911-ben, Nemes Árpáddal szemben, már derűsen fogta fel. „Jó napot tiszteletes asszony“ mondotta vidáman eléje siető feleségének, aki nem győzött hálálkodni, hogy férje megszabadult a sok gondtól, irnivalótól. Irodához lévén szokva, azután is gyakran

dolgozott a postán leánya mellett. „Hát esperes úr osztja be a leveleket“, kérdezte egyszer a jegyző. „Igen — felelte — előléptettek.“

Ha összehasonlítom őt, mint esperest, az egyházmegye összes előtte élt espereseivel, tárgyilagosan állapíthatom meg, hogy legkiválóbb elődeinek is méltó utóda volt és semmi tekintetben nem maradt mögöttük. Bölcs volt, igazságos, igazságszerető, szigorú, tárgyilagos, rendkívül szorgalmas, pontos és minta adminisztrátor. Egy gép pontosságával kérte számon mindenkitől, lelkészekől, tanítóktól, világiaktól a rájuk bízott munkát. A legcsekélyebb mulasztás esetén ment a sürgetés. Felette nagy volt az ébersége. Mindenik gyülekezetnek gondja állandóan szívében fektült. Ismerte mindenik gyülekezetnek legapróbb bajait és viszonyát. Állandóan és felette sűrűn érkeztek levelei mindenik lelkipásztorhoz. Midőn a főjegyző unta a sok hivatalos levelezést és olykor meg-megkésett — tudván róla, hogy szenvedélyes sakkjátzó — sakkpartit ajánlott fel neki és éveken keresztül levélben értesítették egymást a lépésekről. Így szoktatta rá a gyakori és pontos levelezésre. Nem nézett el senkinek semmi hibát, mulasztást, hanyagságot. Hol a sürgetés, intés, szép szó nem használt, ott nem hunyt szemet a véteb felett és nem tabargatta a bűnt. Erélyesen nyult a megtorló eszközökhöz. A kötelesség és felelősségérzetet ébresztette az emberekben. Néha keményen, határozottan, tekintet nélkül a személyekre és érzékenységekre. Munkatársai is hibáztatták, hogy sok fegyelmi ügy van az egyházmegyében. Valóban annyi fegyelmi ügy talán csak Gönczi István és Bonyhai György esperességének elején volt, a 17. század végén és a 18. század kezdetén. Szigorával sok embert elidegenített magától de szigora legnemesebb erényéből fakadott: nem tudta elnézni a bűnt. Lelkiismerete, igazság- és felelősségérzete tiltakozott az ellen, hogy palástolja és ezáltal dédelgesse, növekedni engedje a bűnt, mikor egész misszióját abban ismerte fel és adta meg az élete tartalmát; hogy szakadatlanul, megállás és megpihenés nélkül, utolsó lehelletéig harcoljon a bűn ellen.

Nagy gondot fordított az egyes gyülekezetek hitbéli, erkölcsi és anyagi gyarapodására. A lelkeszi irodákba ő vezette be a modernebb és gyorsabb mozgású adminisztrációt. Ez jellemzi különösen esperesi irodájának adminisztrációját is. Gondja volt arra, állandóan szorgalmazta, hogy a téli vallásos estélyeket mindenik gyülekezetben bevezessék. Egyházmegyei értekezletet, Kálvin-szövetséget szervezett. Ezeknek ő volt a vezetője. Harcolt a szegények, árvák ügyének felkarolásáért, megkövetelte, hogy a szegény-árva alapot mindenik egyház létesítse és gyarapítsa. Szívósan küzdött az iszákosság és a vadházasság bűne ellen az egyes gyülekezetekben. Milyen nagy munkásság, lelkiismeretesség és gondosság nyilvánult meg benne, mikor az új zsinati törvényeket életbeléptette és rendelkezéseinek teljesítését ellenőrizte. Állandóan sürgette az egyházközségek történetének megírását.

Munkásságának áldott eredményei lettek: a rend és pon-

tosság a lelkeszi irodákban, a kötelesség és felelősség ébredése a lelkipásztorokban, a gyülekezetek lelki, erkölcsi és anyagi felvirágozása, az egyházmegye közszellemének, tekintélyének emelkedése, egyetértésének és békeességének megszilárdulása. Nagyon vigyázott arra, hogy az egyházi építkezések modernek és a kor követelményeinek megfelelőek legyenek. Ő vezette be a modern építkezést, de erre példát is adott gyülekezetében végzett építkezéseivel. Szébbnél szébb iskolák, templomok, papi, tanítói lakások hirdetik és őrzik esperességének emlékeit. A rozoga épületek rendre tűnnek el, a régieket sok helyen renoválják. A megkezdett úton halad tovább a munka. Esperessége a küküllői egyházmegye legujabb, modern korának kezdetét és bevezetését jelentette, melynek úttörője, lelkes munkása ő maga volt.

A viszályok elfűnnek, a rend, béke, egyetértés, szorgalom áldott munkájának eredményeit szemléljük minden téren. Serkentette a világi munkakedvét. Nagyon szerette az egyházmegye vezető világi munkásait: Dr. Kemény Ákost, Boér Eleket, Kispál Lászlót. A főgondnokhoz intézte bölcs szavait, hogy „a szolgálat senkit sem aláz meg, de mindenkit felmagasztal.” Gondja kiterjedt arra is, hogy a népesebb egyházak még egy tantermet építsenek és beállítsák a II. tanítói állást. Különös súlyt fektetett az iskolák színvonalának emelkedésére és vigyázott arra is, hogy az egyházi munkások, különösen a tanítók pontosan megkapják fizetésüket és minden járandóságukat. A javadalmaknak és díjleveleknek megcsonkítását nem tűrte el és nem engedte meg.

3. A következőkben — ismertetőbb vonásaiban — jellemképét kísérelm meg szemünk elé állítani.

Bölcs volt, de e mellett vidám, kedélyes, szellemes és mindennek felett mély hitű keresztény.

Rögtön kész volt bölcs és szellemes mondásaival, melyeken többnyire jóízű, egészséges humorának napsúgaras derűje csillogott. Egyik akadémikusodó hive se tudott volna olyant mondani neki, hogy azonnal, talpraesetten, szellemesen, gyakran tréfásan túl ne licitálta volna. Ha hivei valamelyik tervét nem értették meg, vagy elleneztek, kifárasztásuk módszeréhez folyamodott. Addig hívta gyűlésbe, addig beszélt nekik, anélkül, hogy sodrából egyszer is kijött volna, — míg végre belefáradtak, megadták magukat és azt mondták: csinálja meg, ahogy jónak látja. Így vitte győzelemre legtöbb tervét, így valósította meg minden akaratát gyülekezetében.

Alfghogy esperes lett, hamarosan jött a generalis vizitáció. Mikor a hiányokat állapította meg az egyházközségben, kedélyesen jegyezte meg: „Hja, nekem elődöm is volt.” Erre Nagy Károly megfenyegette: „Vigyázz, Domokos, mert egyszer te is leszel előd.” Bonyhán a cigányok nagy sereggel rajzolták körül Bartók püspök kocsiját: „Adja Isten — kiabálták —, hogy lehessen Erdélyország fejedelme.” „Az egyetlen társadalmi réteg — jegyezte meg Nagy Domokos —, mely megőrizte a fejedelemség emlékét.”

„Én volnék a híres generális notárus!” — barátkozott egyik gyülekezetben Kenessey a presbiterekkel. Azok közönbösen nézték végig rajta. „Én meg az új espæres vagyok”, mutatkozott be Nagy Domokos. „Isten éltesse esperes urat!”, köszöntötték örömmel, felderült arccal a presbiterek és körülvették őt, aki jobban imponált nekik, mint a gen. notárus.

Egyik kerületi gyűlés alkalmával 11 órakor felkelt az asztaltól, elbucsuzott asztaltársaitól. Nagy Károly ulána nézve megjegyezte: „Az öreg már nem bírja.” Mikor Nagy Károly előtte meghalt s ő akkor még egészen jó erőben volt, szelíden mondotta: „Ugy-e, hogy az öreg még bírja.” De sokáig már ő sem bírta. A következő őszön egy meghűlés halálos betegséget hozott rá.

Egy este Nagy Károly, Ravasz János, Péter Károly és Ravasz László dr., az új theol. tanár társaságában vacsorázott. A hangulat kitünő volt, az asztal nem akart elbomlani. „Kedves öcsém — szólj oda egyszer Ravasz Lászlóhoz — tudja mi van megírva a Préd. 3. és 4. verseiben.” „Nem tudom”, volt a válasz. „Ideje vagyon a szökésnek is”, mondotta és asztalt bontott.

„Hogy áll a küüllői egyházmegye?” kérdezte egyszer tőle Bartók püspök a theologia folyosóján. Végig mutatott kollégáin, mellette állottak Hegyi Sándor, Sámuel Aladár, Hegyi Károly telt, jól láplál, egészségtől duzzadó küüllői képviselők „Ime”, felelte. „A testiekben látom, hogy jól”, jegyezte meg a püspök nevetve.

Az 1925 évi püspöki vizitáción, mikor Nagy Károlyt a presbitérium élén üdvözölte, pátriárkai bölcseséggel mondta: „Az esztendő elmúlnak, elmúlok én is, Föltiszteleted is, de a presbitérium örökké megmarad”. A következő évben el is multak mind a ketten.

Bölcsen tudta emlékeztetni és figyelmeztetni az embereket. „Tudja, gróf úr”, — mondotta egy iskolai vizsgálat után a bucsuzáskor — „mit mondott a gonosztevő a kereszten Jézusnak?” „Nem tudom”, volt a válasz. „Uram, emlékezzél meg rólam, mikor ott leszel a te országodban.” A gróf mosolyogva értette meg, hogy ígéretének beváltására kapott emlékeztetést, hogy t. i. küldjön egy üveg bort a vendég kedvéért az asztalra és egy kötés dohányt a szegény, nagypipás Sámuel Aladárnak, aki a nagy dohányinség idején sem tudott lemondani a dohányzásról. Egy fiú, sétája alkalmával, elfeledte neki köszönni. „Te, fiam — szólította meg — nézd meg mi van a kalapod tetején.” Mikor levette, hogy megnézze, mosolyogva mondta: „Úgy, fiam, adjon Isten jó napot!”

„No öcsém”, mondotta nekem, mikor Maksay Elemért, radnóti ifjú lelkészársunkat utolsó útjára elkisértük, „addig aratott köztünk a halál, míg közelembé férközött, mert most már talán én következem.” Akkor még teljesen ép és egészséges volt. Azután csakugyan ő következett, akit utolsó útra kisértünk.

Nem szerette, ha a bába keresztelekor valamelyik gyermekre azt mondta: „Olyan gyenge, bár elvinné az Isten.” „Vegyen el téged, — mondotta ilyenkor mérgesen — te már éltél eleget, de ennek még napjai vannak.”

Késő öreg korában felváltva prédikált káplánjaival. Egyszer lábai dagadni kezdtek, mégis felment a katedrába. Gyermekei kérék, kimélje magát. „Hiszen nem a lábammal prédikálok“, — mondta tréfásan nekik.

„Hány éves az esperes úr“, kérdezte tőle egy kíváncsi híve. „Fiam — felelte rendületlenül — a tudósok kiszámították, hogy az ember élete 170 évig terjed. En pedig ennek még a felét sem töltöttem el.“ Boldog öreg kora volt, mert nem érezte annak terheit és fáradságait. 76 éves korában két kutya váratlan és dühös támadásától elémbe ugorva úgy védelt meg, mintha 20 éves lett volna. Villámgyors botütéseitől a kutyák vonítva menekültek. Nálam nem volt bot, akkor a dolgot kissé resteltem, de ma kedvesen emlékezem rá. A püspöki vizitációkor olyan friss, eleven, fiatalos és jókedvű volt, mintha legalább 20 év hiányzott volna a 83-évéből.

De gyönyörű tenorhangja hiába csengett fel a gyülekezetben és hiába jelentek meg a hívek, presbiterek énekeskönyvvel a templomban, a gyülekezet éneklése az utóbbi időben kívánni valót hagyott fenn. De ez már nem rajta múlt. A püspöki vizitációkor a gyülekezet éneke nem valami ékesen hangzott fel. Nagy Károly ijedten kapta fel a fejét, szemöldökét összeráncolta és tekintete szűrt, hogy nem merem rá nézni. Felment a katedrára és egyik legutolsó, ötnegyed órás, hatalmas harangszentelő beszédében, melynél megrázóbbat sohasem hallottam tőle, az éneklés miatt lángostorral sujtott rá a gyülekezetre. A nagy építő munkáról nem történt említés azután sem. Az ő prófétai missziója a hiányok ellen irányult. Ami megvolt, azt ő az isteni kegyelem természetes munkájának tekintette. „Ilyen hát a püspöki vizitáció?“ — kérdezték hívei. „Nem látta a püspök úr a mi munkánkat, gyönyörű alkotásainkat? — tört fel az elkeseredés. „Csend, fiaim csend“, — mondotta a pátriárka. „Az ember csak ember. A munka megmarad. Ezt nem a püspökért tettük, hanem egyházunkért, gyermekeinkért, a jövődöért — egyedül Isten dicsőségére. A püspök nem akart titeket bántani, de őt bántja az emésztő betegség. Bocsássatok meg neki.“ Azt meg éppen természetesnek találta, hogy a gyülekezeti éneklés fellendülését követeli.

Mikor 80 éves korában Endre fia esküvőjére Szamosújvárra ment, fia aggódva kérdezte: „Egyedül jöttél édesapám? Hogy indulhattál egyedül ilyen hosszú útra?“ „Sohasem járok fiam egyedül — felelte — velem van az Isten.“

Sokszor megtörtént, hogy nem volt miből fizetnie a sok gyermekneveltetési költséget. Jöttek a felszólítások, sürgös volt egyszerre tandíj, ruha, adó, cselédbér. Felesége egyszer sirva fakadt. Ő elgondolkozott, majd hátratett kezekkel fel s alá kezdett sétálni a szobában. Alig néhány lépés után vállon ragadja feleségét, arcán már nincs bánat, kétség: „Mama ne búsulj, hiszen ott fent is laknak.“ A következő pillanatban tovább sétál a szobában, de már fűtyörészve.

„Hiába hirdetik a modern theologusok — mondogatta —, hogy az imádságnak az Istenre nincs hatása. Én tudom, látom, hogy az imádságot Isten meghallgatja.“ „Tanuljátok meg fiam, — mondotta gyermekeinek — hogy az életnek két vigasza van: az imádság és a munka.“

Bölcsessége és Istenben bizó mély hite mellett *nyugodtsága és higgadtsága* volt egy másik szép jellemvonása. Kelemen Lajos történettudós csodálkozva említi fel rendíthetetlen nyugalmát. Épen cséplés idején járt nála. Nagy Domokos a gép mellett állva, nyugodt elevenséggel igazgatott mindent. Kurátor, községi bíró, presbiterek keresték fel, majd a tanítóval, szövetkezeti bolossal tárgyalt. A munkások pillanatonként fordultak hozzá utasításokért. Nemsokára a harang is megszólalt. És ő fenséges nyugalommal, fáradtság, izgalom nélkül intézett mindent. „Megtanultam ismerni és tisztelni benne egy embert — írja Kelemen Lajos — aki gyors, de nem ideges, erélyes, de nem mérges, megbocsátó és mégsem elnéző. Tudott dolgozni minden idegszálával, a fáradtság legparányibb jele nélkül.“ Gyönyörű és egészen találó jellemzése ez Nagy Domokosnak.

Helyt állott a szíve és a feje minden bajban. Bölcs higgadtsága sok áldást hozott híveinek és általa sok bajtól óvta meg őket. 1916 őszén, a meneküléskor, elfutott az egész Székelyföld. Nála nyitva voltak az összes szobák, nyitva kamara, pince, istálló. Mindentűt menekülő úri családok tanyáztak — három hónapon keresztül. Futott már Nyárádtó, Csapó, Radnót. A félelem megremegtette a kutyfalviakat is. De mielőtt elmenekültek volna, tanácsot kértek öreg pásztoruktól. Udvara tele telt a falu népével. A tornácon állott és haragosan nézett végig rajtuk. „Én láttam — mondta — 48 at is, ne féljeteK, addig nincs baj, amíg nem halljuk az ágyut. MenjeteK dolgozni, megmondom én nekteK, mikor van itt a futás ideje.“ Par nap mulva szólltak az ágyuk. Menekült Ludas és Bogát. Felpakkolt hívei újra elébe állottak: „Fussunk Nagyesperes úr, szólnak már az ágyuk.“ Úgy állott fel, mintha arról lenne szó, kell e már harangoztatni. „Ki hallja az ágyut — kérdezte. — Én nem hallok semmit. LegyeteK nyugodtak.“ — „Nagyesperes úr nagyot hall“ — mondták hívei. — „Nem baj fiam, addig ne mozduljateK, míg én nem hallok az ágyuszót.“ Másnap már elnémultak az ágyuk. Kutyfalva otthon maradt és nem ment tönkre a menekülésben. Mikor gyermekei megkérdezték tőle, nem volt terhes a sok vendéglátás, mosolyogva mondta: „Nem volt olyan terhes, mintha mi is menekültünk volna.“

A forradalomkor minden rend teibomlott. A jegyző elmenekült, bíró, csendőr, szolgabíró hatalma megszűnt, az emberek elvesztették fejüket. De az övé akkor is helyt állott. „Rend nélkül nem lehet élni — mondotta — átveszem a rend intézését.“ Megszervezte a nemzetőrséget, megválasztatta vezetőit. Pár nappal azután Péterfalva és Szejtjakab lakói éjjel fegyveresen jöttek az uradalom kiablására. A nemzetőrség fegyverrel verte vissza őket és a faluban

még egy csirke sem vezett el. A bevonuló román csapatok parancsnoka a 77 éves Nagy Domokosnak köszönetét fejezte ki a rendfenntartásáért.

A végletekig *becsülletes és tisztakező volt*. Soha senkitől egyetlen fillért, ami őt jogosan meg nem illette, el nem fogadott. Ha az üzletben véletlenül egy ivvel több papírt adtak, vagy egy fillérral többet adtak vissza, azt mindig nyomban visszaküldte.

Teljes életében mindig *rendes, rendszertő s mértékletes volt* és szigorú önfegyelmet tartott maga felett. Önuralma bámulatos. Mindig reggel 6 kor kelt és este 9 órakor, ha vendégei is voltak, lefeküdt. Napi 3 km.-nyi sétáját — az országúton — minden délután megtette. Ha rossz idő volt, a hosszú folyosón sétált. Bort nagyon ritkán, alig egy-egy pohárral ivott. Régebb dohányozott, de egyszer a háború alatt nem kapván dohányt, hirtelen kimondotta, hogy többet nem dohányozom. Ezt meg is tartotta egészen haláláig, pedig káplánjai ugyancsak kísértésbe hozták. Ilyen ember volt Nagy Domokos, szótartó, aki kimondott szavát nem szegte meg soha, semmi körülmények között.

A *sakkozás* volt egyik kedves szórakozása. A nála jelentkező ifjú papok tehetségét ezen próbálta ki. Többnyire mindig mattot adott nekik. Hanem Gálfi Sándor egymásután háromszor megverte. Azóta Gálfit nagyrebecsülte, okos, talentumos embernek tartotta.

Téltlenül soha egy pillanatig sem tilt. Nem is szerette, ha valakit semmittevésen kapott. „Mit csinálsz, fiam?” — szokta kérdezni, ha valamelyik gyermekét téltlenül ülve látta. „Semmit!” — volt néha a felelet. „Semmit sohasem szabad csinálni” — mondta ilyenkor. „Menj játszani, vess bukfencet, tanulj vagy dolgozz, ahogy kedved tartja, de ne halljam soha, hogy semmit csinállok.”

Egy nyári vasárnap a falu rétyét előntéssel fenyegette a Maros. Leszaladtak az emberek a szénát menteni. Jöttek az ő részesei is. „Fiaim — felelte — én az Isten napjának megszentelését hirdetem, én nem szegem meg az ünnepeit. Szekerem, marhám, cselédem itthon marad. Legyen meg az Isten akarata. Ti hazavihetitek a tieteket. Az enyémet elveheti vagy megtarthatja az Úr.”

Szigorú volt a bűnnel szemben. Ha valaki nem Isten akarata szerint szólt, cselekedett, mindig mélyen elkomolyodott. De ismerte az emberi lélek gyarlóságait és *tudott megbocsátani is*, mert az eltévelyedésnél a mentőkörülményeket is mérlegelte. Azoknak, akik csak személye ellen vétettek, rendszerint megbocsátott. Így bocsátott meg a tolvaj cselédnek és az orgazdának, akik őt megkárosították, máskor a garázda szolgának, aki vele illetlenül szembe szállott. Megbocsátott az őt súlyosan megsértő, a konventig pereskedő kiskendieknek és az olykor ellene vétő tanítóinak. Egyiktől pedig, aki neki sok keserű órát szerzett, halálos ágyán maga kért bocsánatot. Legnagyobb ellenségeinek is szívből megtudott bocsátani, sőt nehéz helyzetében őt sokszor megsegítette. Ha valamelyik

gyermeke hibázott és bocsánatot kért, rendszerint ezt felelte: „Én fiam megbocsátottam már neked, mielőtt azt kérted volna.“

Vidám és kedélyes volt, néha egy-egy óráig is elévődött, tréfálkozott kedvelt harangozójával vagy a szövetkezeti boltossal. De már az *Isten dolgaiban nem ismerte a tréfát*. Itt kérlelhetetlen volt, ha valaki ebben vétkezett. Egyik régebbi harangozóját, Bereczki Gyurit be is csukatta, mikor a templomban botrányt rendezett. Az történt ugyanis, hogy egy húsvét másodnapján a karzaton ülő harangozó — nagyon ittas lehetett szegény — rémtúlva veszi észre, hogy két pap van a katedrában. Ő legalább egy helyett kettőt látott. Hangosan követelte, hogy egyik pap szálljon le a katedrából, különben ledobja onnan. Fel is emelte a sapkáját a neki fölösleges pap ledobása végett. A sapkát persze a mögötte ülők kikapták, mielőtt útnak indulhatta volna. Egy másik részeges embert templomi botrány miatt szintén becsukatott.

(Folytatjuk.)

Dr. Illés Géza.

A prédikáció gyülekezetszerűsége.

Írta : *Dr. Czeglédy Sándor*. A pápai református teológiai akadémia kiadványai.
25. Budapest, 1938. 180 oldal.

Dr. Czeglédy Sándor, aki jelenleg a budapesti teológiai akadémia helyettes tanára a gyakorlati teológiai tanszéken, ahhoz a legfiatalabb lelkipásztori nemzedékhez tartozik, amelyik már az új reformátori teológia szellemében nőtt fel, ezen a nemzedéken belül pedig azokhoz, akik ennek a gondolkodásnak útján haladva, komoly teológiai munkát is végeznek. A szerző előttünk fekvő műve a gyakorlati teológián belül a homilétika egyik leg-
alapvetőbb kérdésére keresi a feleletet: miképpen kell úgy prédikálnunk, hogy prédikációnk megfeleljen a gyülekezet adott helyzetének, a gyülekezet vallásos hiányainak, hogyan tud a mi prédikációnk minden tekintetben azé a gyülekezeté lenni, amelynek azt elmondjuk? Azzal a válasszal, amelyet ezzel a kérdéssel szemben megtalált, döntő módon tesz bizonyosságot amellet a sokak által még mindig vitatott tétel mellett, hogy igenis a reformátori teológia alapján is lehet eredményesen foglalkozni gyakorlati teológiai kérdésekkel, sőt amint a tanulmányból kitészik, egyedül csakis az igazi reformátori teológiai gondolkodás szerint lehet valóban teológiailag foglalkozni a gyakorlati teológiai kérdésekkel.

Az öt fejezetre tagolt munka mindenek előtt azzal a *problémával* ismertet meg, amellyel foglalkozni akar. A prédikáció gyülekezetszerűségének problémája csakis a *Schleiermacher* által megindított új gyakorlati teológián belül vetődhetett fel. A *Schleiermacher* előtti gyakorlati teológia főkérdése az volt, hogy mit kell tennie a *lelkipásztornak*, azt a teológiát tehát nyugodtan nevezhetjük pásztori teológiának; *Schleiermachernek* kettős jelentősége van a gyakorlati teológián belül: ő alkalmazta először az egész teológiára és azon belül a gyakorlati teológiára is a *modern európai tudományművelés módszereit* és ezáltal a teológiát vallástudománnyá tette, másfelől ő tette a gyakorlati teológiát az *egyházi élet* teológiájává. *Schleiermacher* megmentette és biztosította a teológiai tudomány jellegét, de ezzel együtt azt leszakította igazi talajáról, Isten Igéjéről s így azt antropocentriskussá tette. Egészen az új reformátori teológia megjelenéséig alapjában a *schleiermacheri* alapelv érvényesült a gyakorlati teológiában is. A mi problémánkat illetőleg két álláspont alakult ki: a *pozitív* felfogás azt vallotta, hogy a prédikáció gyülekezetszerűsége úgy biztosítható, ha a prédikáció *kifejezi* azt a vallásos tudatot, amely öntudatlanul ott szendereg a gyülekezet tagjaiban, a *negatív* felfogás szerint viszont a prédikációnak úgy kell *hatnia*, hogy hatásával megszüntesse a gyülekezet tényleges vallásos hiányait. Mindkét felfogás magából a gyülekezetből indult ki, amikor azt a kérdést állította maga elé, hogy mit és hogyan prédikáljunk? Úgy, hogy kifejezzük a gyülekezet vallásos tudatát, úgy, hogy megszüntessük a gyülekezet vallásos hiányát. Így alakul ki az a felfogás, hogy a prédikáció *kifejező*, illetve *ható* tevékenység. Az előbbi felfogás arra törekszik, hogy a prédikációt kiabrázó cselekménnyé, az utóbbi pedig arra igyekszik, hogy a prédikációt ható cselekménnyé tegye. Az előbbi felfogás könnyen megtalálja a prédikáció helyét a kultuszban, az utóbbi gondolkodás viszont örökös nehézségekkel küzd a tekintetben, hogy mi a prédikáció helye a kultuszban.

A könyv második fejezete megismerteti azzal, hogy miképpen gondoltak a prédikáció gyülekezetszerűségének kérdése felől azok, akik kiabrázoló illetve ható cselekményt láttak benne. Előbbi felfogást kultuszi, utóbbit psychagogiai prédikáció elméletnek nevezi a szerző.

A kultuszi vagy kiabrázoló prédikációelmélet megalapítója maga Schleiermacher, ő volt az, aki azt a kívánalmat állította fel a prédikációval szemben, hogy az fejezze ki a gyülekezet kegyes hittudatát, és ezáltal a kifejezés által építse a gyülekezet önmagát. Ennek a homilétikai felfogásnak három főjelmévonása van: 1. szerinte a prédikáció kiabrázoló cselekmény, 2. a hallgatóságban valami pozitívumot tételez fel, 3. a prédikáció tulajdonképpeni alanya maga a hallgatóság. A psychagogiai irány ezzel szemben azt mondja, hogy éppen azért van szükség a prédikációra, hogy annak hatására az, ami tényleg nincsen meg a hallgatóságban a prédikáció kívülről való behatására megszülessék, ez a felfogás tehát 1. a prédikációt ható cselekménynek fogja fel, 2. a hallgatóságban valami negatívumot tételez fel, 3. a hallgatóságot a prédikáció tárgyává teszi. E két felfogás megegyezik abban, hogy a prédikáció gyülekezetszerűségét a gyülekezet valóságában látják, csak hogy az egyik szerint annak kifejezése teszi a prédikációt gyülekezetszerűvé, ami a gyülekezetben benne megvan, a másik szerint annak odnyújtása, ami a gyülekezetből hiányzik. A prédikáció hatását mindkettő épülésnek nevezi, csak hogy az előbbi épülésen a meglévőnek fokozását, utóbbi pedig a meg nem levőnek pótlását érti.

Az egyház történetében a psychagogiai irány volt az átlagosabb. A kifejező római kultuszban a prédikációnak mindig ható szerepe volt. A protestáns teológusok közül Niebergall az, aki ennek a felfogásnak alapelveit a legvilágosabban meglátta és a legkövetkezetesebben keresztül is vitte. Ő az egész gyakorlati teológiát a gyülekezet neveléstudományává és a prédikációt nevelő tényezővé tette. Ennek a felfogásnak két nagy nehézsége van: ha a gyülekezet tagjainak hiányából kiindulva állapítja meg a prédikátor azt, amit mondania kell, nem tud felelősen megmondani a hívek mindenikének hiányaira, másfelől nagyon nehéz megtalálni a prédikáció és kultusz közötti szerves és egységes kapcsolatot.

A kultuszi prédikációelmélet ennek a felfogásnak sok hiányát kiküszöböli, mindenek előtt nem a hiányból, hanem a meglévő hittudatból indulván ki, általánosabb érvényű igazságokat tud mondani és nagyon könnyen megtalálja a prédikáció és kultusz közötti szerves kapcsolatot. Míg a psychagogikus prédikáció egyre inkább felelősebbé teszi önmagát, addig a kultikus prédikáció sohasem fejezi be hivatását. Schleiermacher mellett Schweizer, Bassermann ennek az irányzatnak legfőbb képviselői, akik főképpen arra törekedtek, hogy a kultusz és prédikáció közötti szerves kapcsolatot találják meg. De ez az irányzat is alapvető hiányban szenved, mert a prédikációban nem tesz mást, mint azt az emberi tudattartalmat fejezi ki, amely benne van magában az emberben, tehát az embert nem gazdagítja valami olyannal, ami nem ő, ami kívülről tudná annak életét gazdagabbá tenni.

Mindkét felfogás antropocentrikus, mert az emberekből álló gyülekezetből indulván ki, akarja az igehirdetés gyülekezetszerűségét biztosítani.

Különösen érdekes a munka harmadik fejezete, amely a prédikáció gyülekezetszerűségének kérdését a magyar protestáns homilétikán belül vizsgálja meg. A Schleiermacher előtti gyakorlati teológiának legkiválóbb magyar képviselője Tóth Ferenc, Mosheim alapján még nem újabb értelemben vett teológiát, hanem ú. n. pasztori teológiát ír. A prédikáció gyülekezetszerűségének kérdése nála is fontos szerepet tölt be, de ez a probléma nem logikus, tudományos úton, hanem deus ex machina kerül bele gondolkozásába. Szerinte a prédikáció feladata az embereket javítani, ennek a javító munkának szervesen kell a gyülekezethez kapcsolódnia, a lelki tanítónak tudnia kell, hogy hallgatói mennyire vannak az erkölcsiségben és ehhez kell szabnia a prédikációt. Tóth Ferenc tehát a psychagogiai irányzathoz tartozik. Tóth Ferenc és Ravasz László között a magyar protestáns gyakorlati teológia sohasem tudott a kor színvonaláé emelkedni, a közöttük működő gyakorlati teológusok Kun Bertalan, Zsarnay Lajos, Tóth Mihály, Kovács Albert, Hörk József, Mitrovics Gyula a német gyakorlati teológiai felfogások többé kevésbé

szoigai követésében munkálkodnak, lényegében nem vizik elő a probléma megoldását, mindannyian a pszichagikus felfogás követői. Mindannyian meg-egyeznek abban, hogy az egyházi szónoknak ismernie kell a gyülekezet erkölcsi fogatékosságait és a prédikációval ez ellen kell hatniok. Legtöbbjüknél a homiletika nem más, mint vallásos sikban alkalmazott retorika. *Csiky Lajos* „Egyházsónoklattana“ nem annyira a német, mint inkább a holland theologia hatása alatt áll. (Oosterzee.) Ő már nem a *Schleiermachtetől* elindult problémával küzködik, gondolkodásában nem a gyülekezetből, hanem Isten megbizásából indul ki, de Isten alanyiságát csak az istentisztelet prédikációjával kapcsolatban ismeri el, a kultusz másik felének, a liturgiának alanya nem Isten, hanem a gyülekezet. Az Isten megbizásából mondott prédikációnak azonban a gyülekezet adott szükségeihez kell alkalmazkodnia.

A magyar gyakorlati theologia és benne a homiletika tulajdonképpen *Ravasz László*ban jut el oda, ahová *Schleiermacher* állította, általa válik modern, tudományos értelemben vett önálló tudománnyá és az egyház tevékenységeinek tanává. *Ravasz* szerint az egész kultusz egyben kifejező és ható cselekvény, benne javak kicseréldése történik. A kultusznak három tényezője van: az isteni javak, amelyek értékrendszer formájában állanak a gyülekezet előtt, a javak után vágyó hiányérzet és a javak elfogadásával bekövetkező gyarapodás. A prédikáció szerves része a kultusznak és az a feladata, hogy a gyülekezet hiányát a megfelelő érték átadásával kipótolja. A *Ravasz László* Bevezetésében és Homiletikájában adott tanítás alapján felfogását röviden így foglalhatjuk össze: „A prédikáció akkor gyülekezetszerű, ha Isten Igéjét úgy alkalmazza a gyülekezet hiányaihoz, hogy azok betöltsenek és így a látható gyülekezetben mind jobban megvalósuljon az ideális gyülekezet.“

Noha a szerző theologiai történeti szempontból minden tekintetben a legkiválóbb és egyetemes vonatkozásban is a legelső közé tartozó gyakorlati theologusnak minősíti *Ravasz Lászlót*, theologiai szempontból kifogásolja, hogy Isten élő beszédét beszakalyázza az értékefilozófia értékrendszerébe, jogot ad az Ige hirdetőnek, hogy a gyülekezet lélektani és szociologiai úton megismert szükségei szerint válasszon a homiletikai értékek közül és szétválasztja egymástól az ideális (láthatatlan) és az adott látható gyülekezetet. *Ravasz László* által teremtett gyakorlati theologia nem más, mint filozófiai alapon nyugvó pedagogia. De ezen túlmenve, a szerző *Ravasz* újabb előadásai és kisebb theologiai munkái alapján (noha ágendáskönyve még a régi felfogását tükrözi), megmutatja, hogy miképpen gondolkodik ma *Ravasz László* a homiletika legfontosabb kérdéseiben. Ezekből az újabb nyilatkozatokból világosan látszik, hogy *Ravasz László* is elfogadja az új reformátori theologiaiban nyert homiletikai figyelmeztetéseket.

Az eddigi inkább kritikai részek után a mű negyedik és ötödik fejezete megismertet azzal, hogy miképpen gondolkodik maga a szerző a prédikáció gyülekezetszerűségének tárgyi (IV. fej.) és alanyi (V. fej.) feltételeiről.

A negyedik fejezetben bírálat tárgyává teszi a *Fezeknek* homiletikai gondolatait. Ő az, aki először próbált a reformátori theologia figyelmeztetésével homiletikát írni. *Fezeknek* sikerült az Ige hirdetés három tényezője: az Ige, gyülekezet és Ige hirdető közül az Igét juttatni vezető helyre, de mivel ő is megmaradt a gyülekezet schleiermacheri felfogása mellett, kénytelen volt a gyülekezet igényét, mint második tényezőt az Ige mellé állítani. Ezzel a gondolkozással viszont nem tudott elszakadni a kérdés antropologiai beállításától. *Fezer* szerint az Ige parancsa mellett helyet kell biztosítani a „jelen helyzet“, a „történeti óra“ parancsának is, tehát az Ige felé aulról, a saját helyzetünkől nézünk, éppen úgy, mint a pszichagikus homiletikában.

Az egész kérdéssel csakis akkor tudunk felszámolni, ha az Ige valóságának a maga teljes isteni mivoltában biztositunk helyet az Ige hirdetésben, ha emellett megszabadulunk az egyház schleiermacheri fogalmától és nem filozófiai, hanem theologiai úton gondolkozunk a kérdéstről. Ez pedig azt jelenti, hogy az ősi reformátori felfogás alapján valljuk azt, hogy a gyülekezetet maga Isten hívja össze és tartja együtt Igéje és Szentlelke által, ő maga az, aki abban munkálkodik, a mi szolgálatunk és munkánk nem más, mint

mint engedelmes eszközt mi voltunknak teljes elismerése és érvényesítése. Az igehirdetésben maga Krisztus ölt testet, ahogy egykor testet öltött az első karácsonyban. Az igehirdetésben Isten maga szól egészen elevenen és személyesen, minden mechanisztikus és fetisztikus közvetítés nélkül. Az igehirdetés nemcsak gyülekezetet teremt maga körül, hanem fel is ébreszti a gyülekezet igazi hiányait, kérdéseit és azokra választ is ad. Az igehirdetőnek hinnie kell, hogy Isten tudja, hogy mire van az ő népének szüksége és ő erre a szükségre meg is adja az orvosságot.

Ilyen igehirdetővé úgy válhatik a lelkipásztor, ha azt kérdi az Úrtól, hogy mit izen ő, legelső sorban neki és általa a gyülekezetnek. Nem a lelkipásztor, hanem Isten alkalmazza az Igét a gyülekezethez. Az igazi igehirdetés Krisztus megjelenése és visszajövele között él, szakramentumok által meghatározott gyülekezetben történik és felülről jön alá Istentől és metszi át az emberek meglévő gondolatait és hiányait. Ha a prédikátor és a gyülekezet között hit és szeretetbeli egység van, akkor Isten maga fogja gyülekezetszerűvé tenni az igehirdető szolgálatát. Ha az igehirdetés valóban Isten Igéjének a szolgálata, mindhárom szót valódi értelmében véve, akkor Isten Szentlelke onnan felülről aláhajolva, a maga kegyelme által gyülekezetté teszi a hallgatókat és gyülekezetszerűvé a prédikációt. A prédikáció gyülekezetszerűségét nem mi, innen alulról, hanem Isten onnan felülről teszi lehetővé. A gyülekezetszerűség bizosítéka nem a lelkipásztorban, amint azt a régi gyakorlati teológia gondolja; nem a gyülekezetben, amint azt Schleiermacher óta vélték, hanem egyedül és kizárólagosan az Igében van. Az Istentől adott mai beszéd, miután Isten ismeri igazán az ő gyülekezetének kérdéseit és állapotát, azáltal, hogy Isten szava a gyülekezethez, önmagától válik gyülekezetszerűvé.

Munkája utolsó részében nagyon világosan használja fel a szerző *Barth Károly* homiletikai elveinek figyelmeztetéseit.

Ez a tanulmány is kiváló bizonyosságtétel mellett, hogy a régi *pásztori* és a *schleiermacheri egyházi* gyakorlati teológia után egészen új fejezete kezdődött a gyakorlati teológiának. Ez az új gyakorlati teológia az *Ige* teológiája. Nagy örömmel szolgál, hogy egy fiatal magyar teologusunk *Barth Károly* figyelmeztetése nyomán a Szentírás és a reformátori iratok felhasználásával a prédikáció gyülekezetszerűségének új, helyes és teológiai megfogalmazását adta.

A mű kidolgozása nagyon egységes és szép magyarsággal ékeskedő. Az egész munka említésre méltó hiányát abban látom, hogy világos belső logikai menetét nem kíséri megfelelő külső beosztás. Az őt nagy fejezeten belül sehol sem ad alcímeket, hosszas fejtegetéseit, levezetéseit nem szakítja meg egy-egy visszatekintést biztosító pauzával. Könnyebben áttekinthetővé és sokkal gyümölcsözőbbé lehetett volna tenni a munkát apróbb paragrafusok alkalmazásával.

Ezzel a nagyon komoly és alapvető tanulmányával *Czeplédy Sándor* számottevő teologusaink közé emelkedett s reméljük, Isten után, hogy még sok hasonló munkával fogja teológiai irodalmunkat gazdagítani.

László Dezső.

Dr. Ravasz László:

Hit és engedelmesség

Prédikációk, beszédek, cikkek, előadások. 350 oldal. Ára 180 Lei.

Hazafelé.

Elmélkedések és imádságok nők számára. Finom indiai papíron előállítva ára: **200 Lei.**

LÁSZLÓ DEZSŐ:

Az anyaszentegyház élete és szolgálata

A kb. 180 oldalas könyv tartalmazni fogja: 1. Theologiai alapvetés. 2. Az egyházról. 3. Az egyház munkáiról (az igehirdetés, szeretetszolgálat, egyházi fegyelmezés, egyházkormányzás, az egyház theologiai munkája). 4. Az egyház munkásairól. 5. A gyakorlati theologia alapkérdéseit. — Előfizetési ára az összeg előzetes beküldése esetén 90 Lei. Utánvétellel sokkal drágább.

Zengjen hálaének

A VII-ik bővített kiadás tartalmazza a régi énekeken kívül a pályadíjat nyert IKE indulót, valamint 25 újabb éneket. Ára 10 L. Megrendelhetők az „Ifjú“ kiadóhivatalában, Cluj, Ref. Theol.

Kagawa

a nagy japán keresztyén. Irta: Imre Lajos. Ára 8 Lei.

Moody Dwight

Mozaikok egy világmisszionárius életéből. Irta: Dr. Horváth Jenő. Ára 6 Lei.

Uram taníts minket Imádkozni

Irta: Dr. Horváth Jenő. Ára 5 Lei.

Magyar verseskönyv

Tartalmazza a magyar költészet legnagyobbjainak versremekeit. Terjedelme 80 oldal. Összeállította: VITA ZSIGMOND.

Ára 14 Lei.

A Kiáltó Szó könyvei:

1. sz. **A mi egyházunk.** Irták: Biró Sándor, Borbáth Dániel, dr. Imre Lajos, László Dezső, dr. Tavasz Sándor és Zágony Anna. 88 oldal. Ára 18 Lei.

E könyv tartalma: 1. *Amit mindenkinek tudnia kell egyházunkról.*

1. Az egyház Krisztus teste. 2. Egyházunk hitvallása. 3. Miben különbözik a mi egyházunk a többi egyházaktól. 4. Egyházunk alkotmánya. 5. Egyházunk hatóságai. 6. Egyházunk statisztikája. 7. Az ardeali református egyház kialakulása

II. *Az ardeali ref. egyház iskolái.* a) Elemi iskolák. b) Középiskolák. c) Főiskolák.

III. *Szeretetintézményeink.* 1. Diakonissza intézetünk és kórháza. 2. Árvaházunk. 3. Aggmenházaink. 4. Szeretetházaink.

IV. *Egyházunk missziói munkái.* 1. Egyházunk belmissziói munkái. 2. Az IKE munkája. 3. Az ardeali ref. Leányszövetség. 4. Nőszövetségi munka. 5. A férfiszövetségekről. 6. Iratterjesztéseink. 7. Sáfársági mozgalom. 8. Egyházunk külmissziói munkája.

V. *Egyéb egyházi munkák.* 1. Egyházunk időszaki sajtója. 2. A Károli Gáspár Társaság.

2. sz. **Egészségügyi Tanácsadó.** Az ardeali magyar nép számára. Irta: dr. Jancsó Béla. 66 oldal. Ára 10 Lei

3. sz. **Szórványainkról.** Irták: Földes Károly, Gergely Ferenc, Horváth János, Kovács Pál, Sass Kálmán és Szigethy Béla. 148 oldal. Ára 28 Lei.

E könyv tartalma: 1. A szórványkérdés hunedoarai szemmel.

2. A ciucmegyei ref. diaszpóramisszióról. 3. A regáti misszió. 4. A királyhágómelléki ref. egyházkerület szórványai. 5. A mezősegi szórványok. 6. A megoldott kérések. A nagysajói egyházmegye szórványai.

4. sz. **Két tűz között.** A református egyház a modern magyar irodalom tükrében. Irta: László Dezső. 48 oldal. Ára 14 Lei.

5. sz. **Isten Igéjének szolgálata.** Irta: Barth Károly. Fordította: Pilder Mária. Ára 10 Lei.

6. sz. **A Reformáció mint döntés.** Irta: Barth Károly. Fordította: Pilder Mária. Ára 10 Lei.

7. sz. **Isten akarata és a mi kívánságaink.** Irta: Barth Károly. Fordította: Pilder Mária. Ára 10 L.

8. sz. **A református tan, annak lényege és feladata.** Irta: Barth Károly. Fordította: M. Nagy Ottó. Ára: 18 Lei.

Megrendelhetők az „Ifjú” kiadóhivatalában, Cluj, Ref. Theologia